

Emlékező Füzetek

KÖZÖS ERŐVEL
2019/12

Sorozatszerkesztő: Beregnyei Miklós

Korrektor: Patyi Orsolya

Kiadja az MVM Paksi Atomerőmű Zrt.

Felelős kiadó: Dr. Kovács Antal kommunikációs igazgató

A borító Vincze Bálint munkája

Készült: Atomix Kft. Nyomdaüzem 2019/08/12

Felelős vezető: Gergely Judit Etel

KÖZÖS ERŐVEL

Külföldi szakemberek az atomerőmű építésén

(Vázlatos áttekintés)

EGY MULASZTÁS MARGÓJÁRA (BEVEZETŐ HELYETT)

A Paksi Atomerőmű építésének történeti feldolgozása több kiadvány megjelentetésével, szinte a teljesség igényével megtörtént, méltó emléket állítva a több mint tízezer irányító-, építő- és szerelőmunkásnak. Egy terület maradt feldolgozatlan, nevezetesen a külföldi szakemberek tevékenysége, hiszen szovjet, lengyel és csehszlovák szakemberek 1500-2000 fős csoport szakmai segítségét voltunk kénytelenek igénybe venni, a megkötött nemzetközi szerződések szerint.

Pakson, az építkezés idején egy kis KGST volt jelen, fogalmazott egyik interjújában Pónya József vezérigazgató. Ezekről a külföldi szakemberekről próbáltam – kissé megkésve – információkat, adatokat gyűjteni, és felvillantani mindennapjaikat az építkezésen és a lakótelepen.

Munkám alcímében a vázlatos visszatekintés meghatározás szerepel, mert korabeli dokumentumok igen gyér számban találhatóak az Atomenergetikai Múzeum adattárában. Az összegyűjtött anyagok túlnyomó többsége az atomerőmű-beruházás üzemi lapjában, az „Atomerőmű Építői”-ben jelentek meg, illetve a Tolna Megyei Népújság számaiban.

Az említett újságokban megjelent írásokat közlöm, hol teljes terjedelemben, hol csak részleteket közölve, a cikkekhez tartozó fotókkal együtt.

A téma feldolgozását teljesebbé tette Szabó Benjamin volt kormánybiztos írása, amelyet kimondottan ebből az alkalomból állított össze, és Balogh Ernő helyszíni főmérnök magnóra mondott visszaemlékezése, valamint a könyv alakban megjelent emlékirataiból közölt részlet.

Szabó Benjamin kormánybiztos

A PAKSI ATOMERŐMŰ ÉPÍTÉSE KÜLFÖLDI KÖZREMŰKÖDŐKKEL

Az 1960-as évek közepén Magyarország villamosenergia-igényének ellátását alapvetően hazai építésű, szén- és olajtüzelésű erőművek biztosították. A jövőbeni ellátás tervezésénél figyelembe kellett venni a hazai szénkészletek kimerülését a külföldről vásárolt szénhidrogéntermékek várható áremelkedését.

Az elmondottakból kiindulva a legfelső vezetés jóváhagyta a hazai atomerőmű-építés vizsgálatát. Az energiaellátásért felelős Nehézipari Minisztérium vezetése ebből kiindulva indította el a tárgyalásokat a szovjet szakmai vezetéssel, akik 1965-ben a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának (KGST) keretében bejelentettek szállítási készséget a tagországok felé, víz-vizes tartály típusú atomerőmű építéséhez. Ennek a típusnak a blokkjai működtek és épültek Novovoronyezsben.

1966-ban az első kormányközi szovjet–magyar tárgyaláson megtekintettük a novovoronyezsi atomerőművet, és megismerkedtem Fjodor Jakovlevics Ovcsenyikovval, az erőmű igazgatójával.

A közepén lévő hölgy mellett áll F.J. Ovcsenyikov

Ketten együtt

Ez volt az indulás. Ez a baráti és szakmai kapcsolat közöttünk több mint 15 éven keresztül sokat jelentett a munkámban. Az általa vezetett erőműben a majdani hazai üzemeltetők betanulócsoportjai kiemelt figyelmet kaptak.

1982 őszén az első reaktorblokk üzembe helyezése előtt néhány hónappal itt járt Pakson, és értékes tanácsokat adott az üzembe helyezés szakmai követelményeire vonatkozólag.

Egy kicsit előreszaladtam. 1966. december 28-án Budapesten a Parlamentben a két ország miniszterelnök-helyettese aláírta a Magyarországon létesítendő atomerőműről szóló egyezményt. Ez egy alap a tényleges magánjogi szerződések megkötéséhez.

A hazai felépítésnek megfelelően ez azt jelentette, hogy a beruházás „megvalósítása kulcsra készen” hazai kompetencia.

A hazai villamosenergia-ellátás az akkori Nehézipari Minisztérium feladata volt. Ehhez a minisztériumhoz tartozott áttételesen vagy közvetlen a tervezés, beruházás és üzemeltetés (Erőmű Tervező Vállalat [ERŐTERV], Erőmű Beruházó Vállalat [ERBE]).

Ennek megfelelően már 1966 nyarán egy külön részletszerződés alapján szovjet tervezők, akik atomerőmű-építési tapasztalattal rendelkeztek, a magyar tervezők telephelyi vizsgálatát részletes helyszíni elemzés alapján véleményezték. A vizsgálatok befejeződtek, és a két tervezőcsoport véleménye eltért egymástól.

Az ERŐTERV mint generáltervező csoport bogyziszlói telephelyet javasolt, elsősorban településfejlesztési előirányzatokból kiindulva. Ez a döntés jelenthette volna Szekszárd városának, az ország legkisebb székhelyének jelentős fejlesztését.

A szovjet tervezők első helyre helyezve a biztonsági tényezőket, mint pl. árvízvédelem, széljárás, a paksi térségében lévő telephely mellett foglaltak állást.

A döntést a magyar szakmai vezetésnek kellett meghozni. Én akkor mint a beruházás összefogásáért felelős frissen kinevezett miniszteri megbízott azt tartottam megfelelőnek, hogy e nagyon fontos kérdésben a magyar villamosenergia-ipari vezetők döntsének. Az összehívott zsűri nem volt könnyű helyzetben, de átgondoltan a szovjet tervezők javaslatát fogadta el.

A szovjet tervezői csoport 7 főből állt, és a vezetőjük F. Sz. Nyесumov volt. Én személy szerint máig hálás vagyok a csoport sokrétű lelkiismeretes munkavégzéséért.

A műszaki és kiviteli tervezés ment a maga a útján 1969-ben megkezdődtek a földmunkák is, amikor a magyar kormány az olcsó olajárak hatására a beruházás elhalasztása mellett döntött.

A döntés mindazokat lesújtotta, akik az új technika alapján történő villamosenergia-termelés részleteit megismertük.

A döntést hozók akkor nem tudhatták, hogy ezzel teremtették meg Magyarországon az atomenergetika biztos jövőjét. Amikor dr. Szekér Gyula nehézipari miniszter 1972-ben újraindította a tárgyalásokat a hazai atomerőmű építéséért, már egy nemzetközi előírásoknak teljesen megfelelő, biztonságtechnikailag áttervezett erőmű építéséről tárgyalhattunk. Ha a korábbi tervek alapján megépítjük azt az erőművet, az európai uniós szabályok szerint már le kellett volna bontanunk, mint ahogy a szlovákoknál ez bekövetkezett.

A döntés után, 1970 és 72 között a villamosiparág más területén dolgoztam. Ez alatt az idő alatt az atomenergetikával egy módon kapcsolatban maradtam.

A KGST keretében a jelentősebb területeken szakmabizottságok működtek, ezen belül volt a Villamosenergia-ipari Állandó Bizottság (VÁB). Ezek a bizottságok előre meghatározott ütemterv szerint működtek. Évente két alkalommal tartottak összejövetelt. A bizottságokban az országok delegációi élén szakminiszterek vagy miniszterhelyettesek álltak.

A bizottság vezetője Pjotr Szergejevics Nyeporozsnij volt, aki egyben a szovjet energiaipari minisztériumot is vezette, és aki emberi kapcsolatokon keresztül külön szívügyének tartotta a Magyarországgal tartandó együttműködést, később a Paksi Atomerőmű sikeres megépítését.

Az 1970-es évek második felében a paksi építkezésen járt, és az itt megbeszéltek alapján fontos intézkedéseket hozott. (A fenti képen közepén ül Nye-

porozsnij, jobbról mellette I. V. Prokopenko, a helyszínen lévő szovjet szakértők vezetője, a második képen a beruházás helyszínén, középen zakóban.)

Én személy szerint a munkán keresztül közel kerültem hozzá. Ha kellett, bármikor fogadott.

A VÁB-hoz ún. állandó vagy egy-egy témakörre ideiglenesen létrehozott munkacsoportok tartoztak. Ezeket szekcióknak nevezték. A VÁB keretében

négy állandó szekció működött(pl. hőerőművek szekció). 1967-ben létrehozták az ötödiket, az „atomerőműves” szekciót, amelyet magyar részről 1967 és 1983 között én vezettem. Ez a részvétel nagyon sokrétű volt.

Segítséget adott az itthoni munkánkhoz. Többek között a szekció állandó vezetője az örmény származású Artyom Nyikolajevics Grigorjanc volt, aki egyben a szovjet energiaipari minisztérium atomerőműves főosztályát is vezette. Ilyen minőségben hatáskörébe tartozott az atomerőmű tervezésének irányítása. Ez a szekció minden évben két alkalommal ülésezett. Az egyik ülés minden évben a Szovjetunióban volt, a másik valamely tagországban.

A helyszíneket minden rendező fél úgy próbálta meghatározni, hogy a szekció tagjai újabb és újabb, atomerőművel kapcsolatos ismereteket szerezzenek. Ennek keretében én és a velem utazó szakemberek gyakorlatilag minden szovjet épülő, üzemelő atomerőművet megismertünk, Örményországtól az Uralig. A tagországok is igyekeztek megmutatni a saját atomenergiával kapcsolatos intézményeiket. Emellett egy széles körű nemzetközi együttműködést tudtunk kialakítani. Ezek a találkozások jó alapot adtak a szintén szovjet szállítású atomerőművet építő országok szakembereivel a szorosabb kapcsolat kiépítésére. A munka mellett megismerhettünk sok más nevezetességet az adott országban, pl. Murmanszkból elvittek tengerjáró hajón az északi sarkkörön túlra – és mindenki kapott egy személyre szóló oklevelet erről az eseményről.

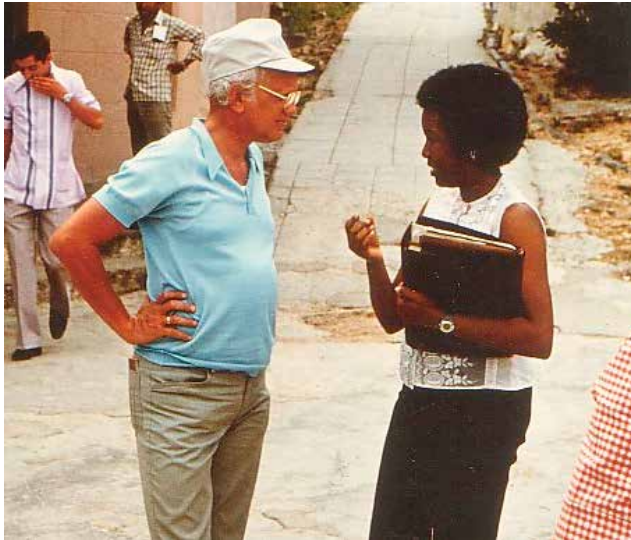

A részt vevő országok szekcióvezetői
Bal szélén Artyom Nyikolajevics Grigorjanc, balról a harmadik én vagyok

A szekció munkájában részt vettek Európán kívül a kubaiak, és az egyik szekcióülés Havannában volt.

Elérkezett az 1972-es év, amikor kormányelnöki szinten egyértelműen kiderült, hogy a szovjetunió 1980-ra az általunk kért 14 millió tonna olaj helyett mintegy 9-9,5 millió tonnát vállal. Dr. Szekér Gyula akkori nehézipari miniszter ismerte a hazai villamosenergia-igény gyors növekedését – 10 év alatt az igény 2,2 szeresére nőtt – emellett előre látva a szénhidrogénimport árának rohamos növekedését, a Paksi Atomerőmű építésének folytatását határozta el, és megszerezte a kormány jóváhagyását.

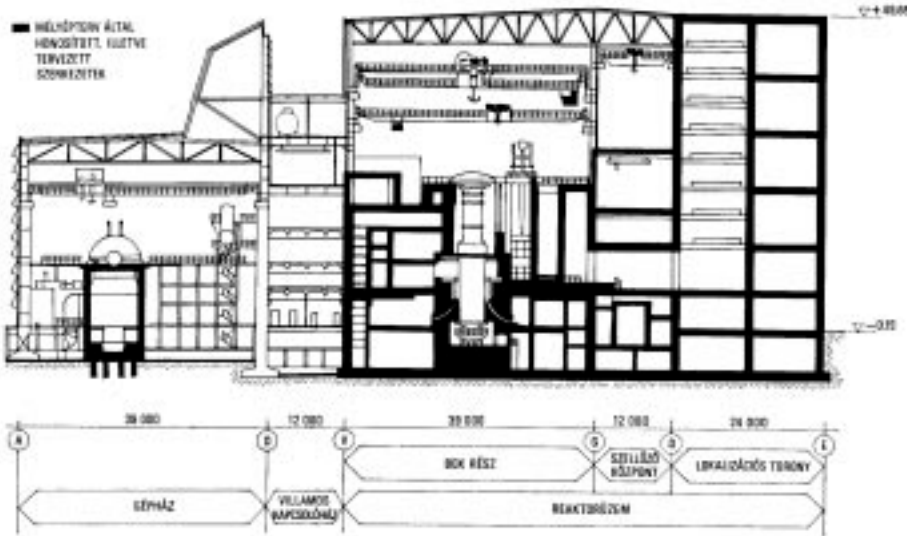
Dr. Szekér Gyula személyéhez még azt szeretném hozzáfűzni, hogy ő hosszú ideig a nehéziparon belül, a végzett szakmájának megfelelően, a vegyiparral foglalkozott. Sokan arra számítottak, hogy mint miniszter is ebben az irányban fejtje ki nagyobb tevékenységét. Emberi nagyságát kiemeli, hogy rögtön megértette, hogy villamos energia fejlesztése nélkül a hazai vegyipar és más hazai ipar sem fejlődhet

Engem visszahívott a Villamos Erőmű Tervező és Szerelő Vállalat (VERTESZ) éléről, hogy miniszteri biztosként folytassam a tervezési beruházási munkák összefogását.

Az atomerőmű telephelye megvolt, de az idő előrehaladtával több alapkérdés megváltozott.

A szervezeti felépítés maradt: magyar generáltervező, magyar beruházó. Változott a teljesítmény, 4 db 440 MW-os bók beépítéséről határoztunk folyamatos építéssel.

Az erőmű típusa és a kialakított működési folyamat szintén nem változott. Jelentős változás történt a biztonság irányában. A reaktort egy olyan épületben kellett elhelyezni, amely biztosítja, hogy egy jelentős, feltételezett üzemzavar esetén a környezetbe nem kerül ki szennyeződés.

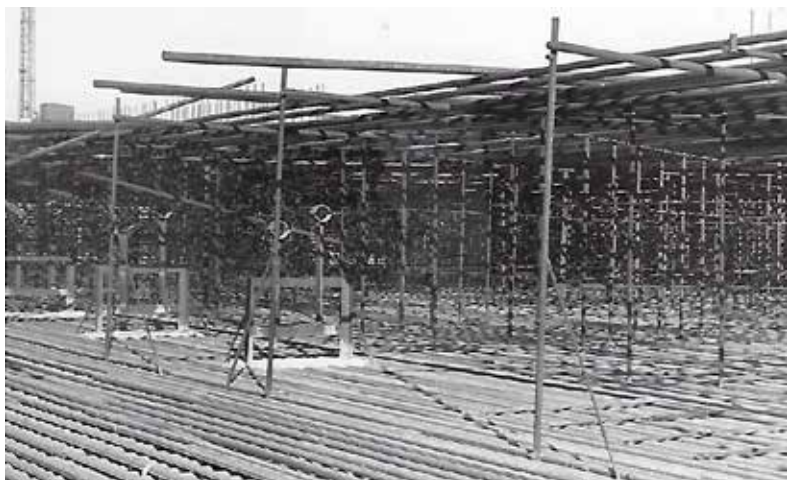
Az épület keresztmetszete: a vastagon jelzett falakon belül marad a szennyezett anyag a legnagyobb cső törésének feltételezésekor (ilyen törés még sehol nem következett be)

1972-ben ennek az erőműnek a tervezése még kezdeti stádiumban volt a moszkvai tervezőintézetben. Ezeknek az új alapelveknek megfelelő áttervezést egy rendkívül jó képességű tervezőmérnök, Szuhov irányította.

Ez a döntés már akkor azt jelentette – csak nem akartuk, és a részleteket nem ismerve nem is tudtuk meghatározni –, hogy 1980-hoz képest jelentős, legalább 2 évi csúszással számolni kell.

A műszaki tervet 1974 első felében kaptuk meg, amelyet részletes hazai ellenőrzés után 1974 végén hagytunk jóvá. Ebből már tudtuk, hogy rendkívüli feladat előtt állunk. Az igazi sokk akkor ért bennünket, amikor kezdtük kapni részleteiben a kiviteli terveket. Magának a reaktorcsarnoknak az alapja olyan

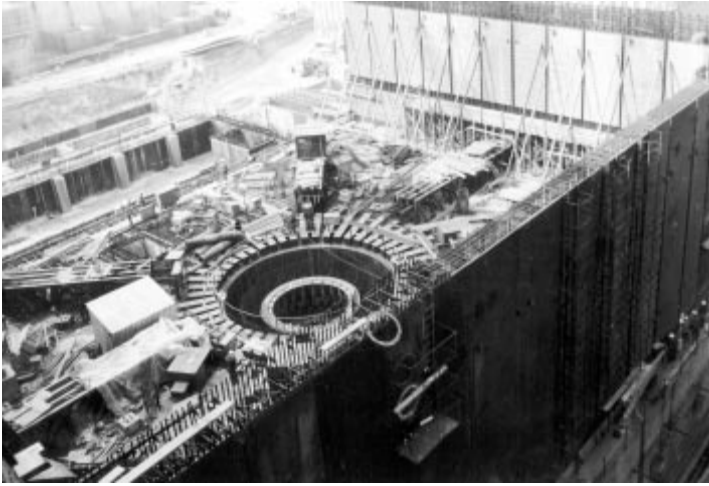
vastag tömören vasalt alapplemez lett, amelyben a magam 170 centiével vígan el tudtam menni.

Amikor azt mondjuk, hogy a négy reaktorblokkos Paksi Atomerőművet közösen építettük külföldi szakemberekkel, ez elsősorban az új technika tervezésére – beleértve az építézet minden részletének meghatározását – a fő be rendezések szállítására teljes mértékben helytálló.

Emellett azonban tudnunk kell, hogy az atomerőmű teljes költségének a külföldi részaránya nem éri el a 30%-ot. Az erőmű megépítésében a 70-80-as években az igazi nagy feladat az építés volt. Olyan volumeneket kellett beépíteni, szigorú minőségi körülmények mellett, amelyre fel kellett készülni. Erre a magyar ipar akkor, egy sor rendkívüli intézkedés mellett, képes volt.

Megtanultuk a rendkívüli méretű és különleges minőségi munkát, amely – most már mondhatjuk – kiállta az idő próbáját.

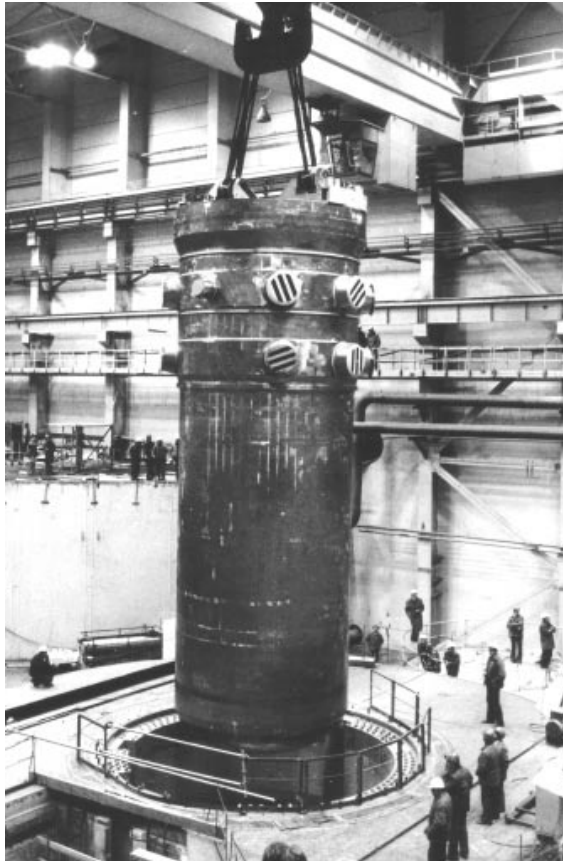

A reaktorcsarnok építés közben

A szovjet berendezések szállításán belül ki kell emelnem a reaktort, amelyet hozzánk szovjet tervek alapján és megrendelésükre a csehszlovák Škoda művek szállított, az élet által igazoltan kiváló minőségben.

A Škoda művek szakembere Pakson hegeszti fel a végleges beemelés előtt álló reaktor kivezetőcsonkjait

Ezen írásmű keretében külön szeretném kiemelni a szovjet energiaipari minisztérium nevében itt tartózkodó szakértői csoportot és annak vezetőjét Ivan Vasiljevics Prokopenkót, akik nem voltak könnyű helyzetben. Mert egy berendezés átadásánál más az átadó és az átvevő érdeke, de ők mindig megtalálták a módját, hogy a szakmai hozzáértésükkel nyíltan vagy burkoltan az üzemelő érdekeinek érvényesítésében segítsenek.

Már másutt is leírtam, de itt sem szeretném kihagyni. 1982 tavaszán a magyar miniszterelnök jött le a beruházásra azzal az ígérennyel, hogy az első reaktorblokkot a téli csúcs beállta előtt állítsuk üzembe, ezzel kiváltjuk az akkor már nagyon drága olajbeszerzés egy részét. A mi álláspontunk az volt, hogy az első reaktorblokkot nem tudjuk mikor, de akkor szabad csak bekapcsolni a magyar hálózatra, ha a berendezésekkel kapcsolatban a szakmai követelményeink tel-

jesülnek. A vita heves volt, de végül Lázár György miniszterelnök elfogadta a helyi szakemberek véleményét.

Ezen a megbeszélésen részt vett I. V. Prokopenko is, aki a vitába nem kapcsolódott be. Ezt követően viszont négy szemközt őszinte elismeréssel nyilatkozott arról a légkörről, ahol a miniszterelnökkel közvetlen ilyen vitát lehet eredménnyel folytatni.

Lazításként szeretnék megemlékezni egy emberről, aki a háttérben sokat tett a Szovjetunióból szállított berendezések lehetséges gyorsítása érdekében, és itt idéznék az ATOMKORKÉP könyvből egy kis részt:

„1974 őszén Magyarországra érkezett a szovjet közép gépipari miniszter Jefim Pavlovics Szlávszkij. Ez a minisztérium számomra ma is rejtély, egy nagyon titkos szervezetet takart. Később egyszer voltam náluk és már azon is elképedtem, hogy milyen különleges módon lehetett hozzájuk bejutni. Ehhez a minisztériumhoz tartozott a szovjet urántermelés és az urán export-import és máig csak találgatni tudok, hogy még mi minden. Hozzánk az éves és hosszabb távú urán termelési-szállítási egyeztetés ügyében jött. Ekkor még Magyarországon működött a pécsi uránbánya, az alapanyag feldolgozása a Szovjetunióban történt.

Szekér Gyula miniszter engem azért kapcsolt be a hazai programba, hogy személyesen megismerjem az orosz minisztert, aki később segíthet a speciális atomerőművi berendezések gyártásának meggyorsításában.

A miniszterrel részt vettem a pécsi uránbánya szemlélésén, amely számomra is nagyon érdekes és tanulságos volt. Ez a bácsi közel nyolcvan évesen lenyűgözött szerénységével, természetes emberségével. Valamikor a polgárháborúban, fiatalon Bugyonnij hadseregében szolgált, majd elvégezte az egyetemet és a második világháború alatt az alumíniumipar Uralon túlra telepítésével és a gyártás megszervezésével volt megbízva.

A Szovjetunióban a legtekintélyesebb ipari vezetők egyikének számított. Szekér Gyula kitüntette a »Nehézipar Kiváló Dolgozója« miniszteri kitüntetéssel és nagyon meghatóttan megköszönte a gesztust. Számomra ekkor derült ki, hogy Lenin-rendből, amely a legnagyobb polgári kitüntetésnek számított és L. I. Brezsnyeven kívül nem könnyen osztogatták, neki kilenc volt. Egy szombati napra vadászatot szerveztek részére a gemenci erdőben szarvas bikára. Én kísértem el őt egy szép verőfényes őszi napon, amikor a vadak

nyugodtan megvárták a vadászt, de az esetek többségében addig motoszkált a puskával, amíg a vadak odébbálltak. Ha mégis lőtt, akkor 40-50 méterről sem talált. Ellenőriztük a puskát, a céltábla közepét lőtte ki 80 méterről. Engem a főnökeim jól összeszidtak, hogy még ennyit sem lehet rám bízni. Este a vacsoránál a fülembé súgta, ne haragudjak, de neki ilyen gyönyörű állatokat nincs szíve lelőni. Szokott ugyan néha vadászni, de csak kacsákra vagy libákra, akik magasan repülnek, és nem néznek rá a két szép szemükkel, mint a szarvas. A szívélyes meghívást illemből nem akarta visszautasítani, meg egyébként is jó volt egyet sétálni és gyönyörködni a természetben, mondta. Addig húzta az időt, amíg jól elkéstünk a »Carmen« című opera előadásáról, ezt meg úgy kommentálta, hogy szerencsénk van, éppen elég rosszat láttam életemben, nem hiányzik egy fiatal nő meggyilkolásának a látványa, még színpadon sem.”

Végezetül azzal foglalom össze az általam leírtakat, hogy a Paksi Atomerőműnek mi voltunk a beruházói, de ez a világszínvonalon üzemelő erőmű több mint 30 éve egy jelentős és sikeres nemzetközi összefogás tanúja.

Balogh Ernő

A HELYSZÍNI FŐMÉRNÖK (1978–82)

Balogh Ernőt, az ERBE volt nyugalmazott helyszíni főmérnökét a törökbálinti családi házukban kerestem fel, ahol feleségével, Magdikával együtt gondozzák és csinosítják a virágoktól illatozó kertjüket. Arra voltam kíváncsi, hogyan emlékeznek a paksi időkre, hiszen Magdika, a feleség a paksi IBUSZ vezetője volt, és neki is szoros kapcsolata volt a külföldi szakemberekkel.

Ernő bácsi elmondása szerint nagyon jó kapcsolata volt a szovjet és a lengyel szakemberekkel, dicsérte a nagyon értelmes szovjet mérnököket és a jól képzett lengyel szakmunkásokat, akik között sok volt az ács és a hegesztő. Magdika elmondta, hogy sok szovjet családdal összejártak, a jó hangulatú esteiken teljesen megnyíltak ezek az emberek. Az IBUSZ-iroda sokat segített az utazások és programok szervezésében, a tolmácsolásban. Még azt is sikerült elintézni, mondta Magdika, hogy az iroda bérelt egy Volga személygépkocsit Prokopenkónak. Az adatgyűjtés közben Balogh Ernőnek megjelent a visszaemlékezése, amelyben kitér erre a témára is. Idézet az említett könyvből:

„Az építési csúcs idején 2000 lengyel építő (Budostal) és szerelő (Instal) dolgozott Pakson, akiknek a munkához való hozzáállása példaértékű volt.

AMIT A SZOVJET SZAKÉRTŐKRŐL OLVASHATTUNK

IVAN VASZILJEVICS PROKOPENKO

A szovjet szakértők csoportjának vezetőjével készült interjú szövege:

– *Prokopenko elvtárs, ön a novovoronyezi atomerőműben dolgozott, mielőtt Magyarországra került. Milyen beosztásban?*

– A Moszkvai Mérnök-fizikai Intézet elvégzése után a Szovjetunió különböző erőműveiben fordultam meg, majd Novovoronyezsbe kerültem. Itt a III. és IV. blokk üzembe helyezésének és – Magyarországra utazásomig – üzemeltetésének vezetője voltam.

– *A Paksi Atomerőműben ön a szovjet szakértők vezetőjeként dolgozik. Milyen feladatokat kell ellátnia?*

– 1978-ban érkeztem Magyarországra, azóta meglehetősen sokoldalú feladatokat kell ellátnom. Nemcsak a szovjet szakértők irányítása tartozik rám, hanem bizonyos fokig a szovjet, csehszlovák és magyar szakemberek munkájának koordinálása is. Kifejezetten a szovjet szakértők feladata volt a tervek elkészítése és a berendezések szállítása. Itt, Pakson különböző szovjet csoportok: a tervezői művezetők, a vezető szerelők és az üzembe helyezők irányítása tartozik a szűkebb feladatkörömbe. Ez azonban csak az egyik oldala a munkámnak. Az erőmű területén folyó munkákon kívül rám tartozik sok más, például a szovjet állampolgárok életkörülményeivel összefüggő nehézségek megoldása.

– *Ivan Vasziljevics, ön már részt vett a Szovjetunióban néhány atomerőmű építésén. A paksi építés miben jelent mást egy tapasztalt szakember számára?*

– Igen, részt vettem az örmény és a Kola-félszigeten felépített erőművek munkáiban. Pakson – mivel külföldön dolgozunk – nagyobb felelősség terhel

minket. Ez lesz az első magyar atomerőmű, ezért az egész ország szeme rajtunk van. Ezenkívül a paksi erőmű prototípus, még nálunk sincs ilyen. A Szovjetunióban eddig V 230-as típusú atomerőműveket építettünk, a paksi pedig ennek a továbbfejlesztett változata, V 213-as típus. Több kiegészítő berendezést – s egyáltalán, több anyagot igényel. Új rendszereket dolgoztunk ki, hogy növeljük az üzemelő erőmű biztonságát, s csökkentjük a kikerülő környezetszennyező anyagokat. Nálunk a rovnói atomerőmű lesz ilyen típusú.

– *Mi indokolja, hogy egyre több szovjet szakértő érkezik Paksra?*

– Az atomerőmű-építés intenzívebb szakaszába léptünk, a szerelés is széles fronton kibontakozott. Folynak a mosatási, revíziós, próbaüzemeltetési munkák, s közeledik az I. blokk üzembe helyezése is. Szükség van tapasztalt szakemberekre, akik már részt vettek atomerőművek építésén és üzembe helyezésén. Idáig 135 szakértőnk érkezett Paksra, s számuk az üzembe helyezésig

megduplázódik. Magyarország és a Szovjetunió között műszaki együttműködési szerződés van. E szerződés teszi lehetővé szakembereink jelenlétét a paksi építkezésen.

– Elégedett-e a PAE-építkezésen dolgozó szovjet szakemberek életkörülményeivel? Milyen problémáik vannak?

– Pakson mindent megkapnak a szovjet állampolgárok. Kényelmes, összkomfortos lakásokban élnek, a vállalat gondoskodik a szakemberek munkába szállításáról. Vendéglátóink a szórakozásra is gondoltak: van klubunk, s hetente kétszer orosz nyelvű filmeket vetítenek. Nagy gondot jelent viszont a kirándulások megszervezése. Majdnem mindenki szeretné megnézni a szép magyar városokat, műemlékeket, de ennyi buszt nem kapunk. A szerződés szerint havonta egy busz áll a rendelkezésünkre, s közel 400 ember közül kell kiválasztani azt a negyvenet, akik utazhatnak.

– A szovjet szakértők magukkal hozták a feleségüket is. A Szovjetunióban nagy részük dolgozott. Megoldható-e az asszonyok itteni foglalkoztatása?

– A szovjet feleségek nem dolgoznak Magyarországon. Nem is tudnánk számukra munkát biztosítani.

– Az itt tartózkodó szovjet feleségek pl. taníthatnának a lakótelepi általános iskolában.

– A lakótelepi iskolában I-III. osztályos gyerekek tanulhatnak, az idősebbek Kalocsára járnak. Elvben meg lehetne valósítani, hogy az ő oktatásuk is Pakson történjen. Minden tantárgyat szaktanár taníthatna, vannak megfelelő végzettségű asszonyok. Ám ez nagyon gazdaságtalan lenne, annyira kevés a felsőbb osztályos tanuló, hogy a tanári kar nagyobb lenne. Annak is örülünk, hogy legalább a kisebbek Pakson tanulhatnak a gyönyörű lakótelepi iskolában.

– Elégedett-e ön a Paksi Atomerőmű építés tempójával?

7. ноября 1953
под. Бонды 2.

Помещенные в общежитии при помощи
земли советских специалистов в Паксы

За последние время установлен
судан спускается общежитие при помощи
Линии на Паксы, как заказ (расстояние
на) перевозится в Паксы - на 3-4 часа
Там 29 и 30 декабря общежитие в Паксы
сначала на 45 минут
42 минут в Паксы - на 25 минут
44 минут в Паксы - на 20 минут
При этом общежитие перевозит
после звонка дирекции, в Паксы и
т.д.

Если судан поехать общежитие
настольно в Паксы или с помощью в
салоне дна - земли до Паксы
поэтому

Прочие вопросы на
Паксы - Дирекция при
советских специалистов
и Паксы

– A vezetők soha nem elégedettek, mindig többet, jobbat és gyorsabban szeretnének. Én sem vagyok kivétel. Azt viszont kijelenthetem, hogy a mostani munkák megfelelő ütemben folynak. Az erőmű műszaki terveit már 1966-ban elkészítették, s hozzáláttak az építéshez is. Ám az építkezés leállt, mert túlságosan drágának tartották. Az 1974-es olajválság tette szükségessé, hogy elővegyék a félretett terveket, s a baráti országokban felépített atomerőművek is bizonyították, hogy érdemes ilyen vállalkozásba fogni.

– *Hogyan ünneplik november 7-ét Magyarországon?*

– Az idei ünnep már a XXVI. kongresszus jegyében zajlik. A munkásosztály nagy nemzetközi ünnepéről szeretnék Magyarországon is méltón megemlékezni. A szovjet csoportok különböző munkafelajánlásokat tettek, hogy gyorsítsák az építés menetét, munkával ünnepeljék november 7-ét. Az általános iskolában, az erőműben gyűlést tartunk, sportversenyt szervezünk, és este a kultúrházban kerül sor a nagy ünnepi gyűlésre.

– *Prokopenko elvtárs, szeretném, ha a személyes terveiről is mondana pár szót.*

– A lányom hamarosan befejezi az egyetemet, februárban védi meg a diplomáját. Ő is, a fiam is atomerőműves szakemberek. A lányom Novovoronyezsben fog dolgozni, a fiam már dolgozik a Kola-félszigeten felépített erőműben. Valóságos dinasztia alakult ki, s remélem, ez a hagyomány még tovább folytatódik a családban. A fiam hamarosan meglátogat, már nagyon várom. Minden szovjet szakértő meghívhatja magához valamelyik rokonát, családtagját. Fő célom Pakson: beindítani az első blokkot, hogy sikeresen üzemeljen a testvéri magyar nép javára.

– *Köszönjük a beszélgetést, kívánjuk, hogy tervei, vágyai megvalósuljanak, sok sikert és eredményt érjen el a munkájában. (Atomerőmű Építői (AÉP.), Juhász Nóra, 1980. 6. sz. 2. p.)*

Régi adósságát kívánja törleszteni az „Atomerőmű Építői” szerkesztősége, amikor útjára bocsátja az építkezésünkön dolgozó külföldi szakembereket bemutató sorozatot. Reméljük, hogy munkájuk bemutatásával még közelebb hozhatjuk olvasóinkhoz külföldi partnereinket, akikkel már eddig is sokoldalú, baráti kapcsolatokat alakítottunk ki.

Elsőként a szovjet szakértők csoportjának három képviselőjét kértük fel a helyszínen dolgozó szovjet tervezői csoportok bemutatására.

BEMUTATKOZIK A SZOVJET SZAKÉRTŐK CSOPORTJA (I.) (Goncarenko, Davidov A. A. és Kovalenko I. G. írása)

A Paksi Atomerőmű kiviteli terveinek egy részét az Energetikai Tervező Intézet Kijevi Intézete (KOTEP) készíti. A tervek kivitelezése során felmerülő kérdések operatív megoldása érdekében és a magyar szakembereknek a napi problémák megoldásában nyújtandó segítség céljából létrehozták a Kijevi TEP helyszíni tervezői-művezetői csoportját. A művezetői csoport fő feladata a főépületi, segédépületi, dízelgépházi és más objektumokra vonatkozó tervek helyes megvalósításának ellenőrzése. A csoportban építész, technológus, villamos és irányítástechnikai tervezők dolgoznak, jelenleg összesen 22 fő.

Csoportunk gyakran foglalkozik az ERŐTERV-es tervező kollégák, az építésszek, szerelők, üzembe helyezők, valamint a beruházó képviselői által felvetett legkülönbözőbb kérdésekkel. Szakembereink két-három évet töltenek az építkezésen. Művezetőink első állandó képviselője Jurij Zsukov volt, az elmúlt napokban búcsúztattuk Viktor Puljajev és Valentyin Bakun kollégákat, akikre úgy hisszük, a magyar olvasók is szívesen emlékeznek. Csoportunk minden dolgozója feladatának tekinti, hogy a felmerült kérdésekre adott gyors és pontos válaszaival segítse elő a Paksi Atomerőmű építésének sikeres megvalósítását.

Az „ORGENERGOSZTROJ” a Szovjetunió hő- és atomerőmű-építkezéseinek építésszervezési szervejére specializálódott tervezőintézet. Fő feladatai: az új erőművek felvonulási területeinek megtervezése, a különösen bonyolult objektumok építési-kivitelezési terveinek elkészítése, az ideiglenes energiaellátás, szellőzés, világítás stb. megtervezése, komplex építési hálótervek elkészítése.

Vitában születik a gondolat
Fotó: Deák Hunor

Intézetünk helyszíni képviselői elsősorban a kivitelezési tervek elkészítésében működnek közre. Az ERŐTERV által 1978-ban létrehozott organizációs csoport kiadásában ma már a főépület minden nagyobb egységéhez megjelennek a kiviteli tervek megvalósítását elősegítő PPR jelzéssel ellátott organizációs tervek.

Jó kapcsolatokat sikerült kialakítanunk a HOICS munkatársaival is, akikkel kezdetben csak egyes részterületekre, ma pedig már az egész építkezésre vonatkozóan összeállítottuk a koordinációs hálótervet. Reméljük, hogy az 1. blokk üzembe helyezését sikerül e hálóterv szerinti időpontban megvalósítani.

Az atomerőmű kiviteli terveinek előkészítése során felmerül annak szükségessége, hogy a tervek megvalósításához szükséges szerelési, üzembe helyezési folyamatok is pontosan megtervezésre kerüljenek. Már az építésztervek kidolgozása során tudni kell az egyes helyiségekbe kerülő berendezések elhelyezésének módját (szükség esetén a falak és födémek egy részét a berendezések beszállításáig megépítetlenül kell hagyni). E feladatok megoldásával a két generáltervező intézet mellett az „Energomontázs-projekt” – szerelésorganizációra specializált tervezőintézet foglalkozik.

Az EMP kijevei részlege több mint 100 különböző csővezeték- és berendezés-szerelési technológiai folyamatot dolgozott ki, amelyek részletes utasításokat adnak a szerelési, hegesztési, ellenőrzési, dokumentálási és más műveletekre vonatkozóan. Ezek a dokumentációk közvetlenül a szerelés helyszínén a ma-

gyar kivitelezési módszerek, magyar anyagok és a gyakorlati tényhelyzetek figyelembevételével honosításra kerülnek.

A berendezések szerelésével kapcsolatban felmerülő kérdések megoldására, a szükséges segítség megadására az EMP külön helyszíni tervezői művezetői csoportot hozott létre. Csoportunk szoros együttműködésben a magyar, cseh-szlovák és lengyel szakemberekkel operatíván meg tudja oldani a felmerülő kérdéseket, és ez az együttműködés lehetővé teszi az előttünk álló feladatok gyors megoldását, és közös célunk, a Magyar Népköztársaság és ez által az egész szocialista tábor energetikájának további erősítését. (AÉP. 1980. 3. sz. 2. p.)

BEMUTATKOZIK A SZOVJET SZAKÉRTŐK CSOPORTJA (II.)

(Nyekipelov I. Sz. és Zsivkov O. I. írása)

Ezúttal a berendezés- és csőszerelési csoport mutatkozik be. A Paksi Atomerőmű primer körü szerelésén dolgozó szovjet szakértők egy részét a vezetőszerelő személyzet alkotja, a másik rész pedig azoknak a gyáraknak a képviselői, amelyek a fő atomenergetikai berendezéseket gyártják a Szovjetunió és több más ország, így a Magyar Népköztársaság számára.

Az 1978–80 között különböző időben helyszínre érkezett primer körü szerelési szakértők ideérkezésük után azonnal aktívan bekapcsolódtak az itt folyó munkába – szerződéses kötelezettségeiknek megfelelően. Jelenleg a Paksi Atomerőmű területén a primer körü vezetőszerelői csoportban berendezésszerelő, csőszerelő, hegesztő és hegesztés-ellenőrzéssel foglalkozó szakemberek találhatók, akik a Szovjetunió atomerőműveinek építése során meglehetősen nagy gyakorlatra tettek szert. Kollégáink sok javaslat kidolgozásában játszottak kezdeményező szerepet, többek között Gyesziszov I. Sz. – szerelési kérdésekben, Verkejev O. I. – a hegesztési technológiák kidolgozásával és alkalmazásával kapcsolatban, Kusnarjov V. A. – ellenőrzési kérdésekben. Ezek a javaslatok a szerelés során felmerülő problémák gyors megoldását kívánták elősegíteni. Példaként megemlíthetjük a zónaüzemzavari hűtőrendszer, a fő keringtetővezeték, a fő gőz- és tápvízvezeték szerelésével kapcsolatos gyakorlati útmutatókat, a „tiszta” szerelési zóna létrehozására és az átadási dokumentáció tartalmára vonatkozó szervezési és műszaki előírásokat.

Jelenleg kidolgozás alatt áll a fő keringtetőszivattyúk előkészítésével és szerelésével kapcsolatos részletes előírás-tervezet. E munkában aktív részt vállal-

nak a gyártómű képviselői: Zajcev A. V. és Jakimovszkij C. A. kollégák is. Az ő üzemeltetési sémákra és üzembiztonságra vonatkozó javaslataik figyelembe veszik az adott berendezések üzemeltetése során felhalmozódott sokéves tapasztalatot is. Hasonlóan nagy részt vállalnak a szerelés közvetlen irányításából a gőzfejlesztők és más főberendezések gyártóműveinek képviselői: Kotov V. V., Agafonov G. V., valamint Kozlov J. I.

Csoportunk az SZKP XXVI. kongresszusa tiszteletére az eddigiekhez képest is megnövelt szocialista vállalásokat tett a Paksi Atomerőmű 1. blokkjának jó minőségben, határidőre történő átadása érdekében.

A szekunder köri szerelésvezetői csoportban jelenleg nyolc szakember dolgozik. Tevékenységünk fő területe: a szovjet szállítású csővezetékek, szivattyúk, hőcserélők, turbinaegységek, primer körüli ventilátorok, valamint a nitrogénfejlesztő, a hidrogénfejlesztő és a nagynyomású kompresszorház szerelésével kapcsolatos kérdések megoldása. A csoport több, a szerelés szervezettségének és minőségének javítását célzó javaslatot dolgozott ki és adott át a magyar szerelőknek, így például a szerelési ütemterv vonatkozásában, vagy a gépházi acélszerkezetek és berendezések szerelési sorrendjére vonatkozóan. Egyéb javaslatok is születtek: a generátor olajhűtés megbízhatóságának növelésére, a turbinaasztal szerelése, a szivattyúk és armatúrák revíziójára stb.

Sikerült nagyon jó munkakapcsolatokat kialakítanunk a GYGV, az Április 4. Gépipari Művek és az Instal szerelőivel, valamint a szerelés irányításában részt vevő ERBE-s és PAV-os kollégákkal is.

Meg vagyunk győződve arról, hogy ez a jó együttműködés biztosítani fogja a berendezések szerelésének minőségét és megfelelő időpontban történő indítását. (AÉP. 1980. 4. sz. 3. p.)

BEMUTATKOZIK A SZOVJET SZAKÉRTŐK CSOPORTJA (III.)

(Jacukov V. SZ. – Zselonkin V. K. írása és Nyecscájev V. A. fotói)

Ezúttal a villamos és automatikai üzembe helyezők csoportja mutatkozik be. A villamos üzembe helyezők csoportja 1980. január óta dolgozik a Paksi Atomerőműben. A csoport fő feladata: segítséget nyújtani a magyar kollégáknak a villamos berendezések üzembe helyezésénél. A Paksi Atomerőmű indítási és beszabályozási munkáinak előkészítése még a Szovjetunióban megkezdődött, a tervek tanulmányozásával és az üzembelyezési, valamint a szovjet szállítású berendezések kezelési utasításainak kidolgozásával. Csoportunk tagjai gyakorlati tapasztalatokkal rendelkeznek az atomerőművek üzemeltetési és indítási munkáiról. Sokan közülünk részt vettek a Szovjetunióban működő és jó néhány külföldi (pl. az NDK-beli „Nord”, a finn „Loviisa” és a bolgár „Kozloduj”) indításán. Az itt eltöltött öt hónap alatt a munkában jelentős előrehaladást értünk el. Elvégeztük és egyeztetjük a magyar féllel az atomerőmű saját üzemi elemeire kiépített védőrelék beállítási értékeinek ellenőrző számítását. A tervező és más üzembe helyező szakemberekkel együtt elvégeztük az atomerőmű primer és szekunder körüli védelmi és reteszelési feltételeinek elemzését. Csoportunk ter-

mészetesen nem sokat tehetne egyedül a magyar szakember kollégákkal való együttműködés nélkül. Az egész munkát a PAV villamos üzembehelyezési osztályával együtt végezzük, melynek munkatársaival, Nagy László, Erdei Lajos, Madácsi Béla és más kollégákkal nagyon jó elvtársi és munkakapcsolatokat alakítottunk ki. Nagy segítséget nyújtanak a magyar tervezés részéről az ERŐ-TERV dolgozói is, többek között Rajzó István. A szerelési munkák helyzetéből ítélve elmondhatjuk, hogy az üzembe helyezők szempontjából most kezdődik az igazán feszített munka ideje.

Legközelebbi nagy feladataink: a blokkvezénylő feszültség alá helyezése, az akkumulátortelep és az egész biztonsági áramellátó központ üzembe helyezése, a technológiai rendszerek és az egyes turbógenerátor beindításának előkészítése. Az atomerőmű „szeme és füle” – így nevezik az atomerőművi ellenőrző mérőműszerek és automatika (EMA) csoport személyzetét. Az erőmű ellenőrzésének és automatizációjának modern színvonala magas technikai követelményeket támaszt az EMA-csoport személyzetével szemben. A Paksi Atomerőműben már dolgozik a szovjet szakemberek csoportja az EMA berendezésének beszügyelésének szabályozásán.

Most folyik a munka első szakasza: munkaprogramok kidolgozása az erőmű berendezésének kipróbálásában. Itt Pakson felhasználhatók a korábban szerzett tapasztalatok, melyek az erőmű biztonságos munkájának biztosítására és a berendezések megbízhatóságának emelésére irányulnak. A második

szakaszban fog történni a berendezések „hideg” beszabályozása, vagyis a szerelés ellenőrzése a kapcsolótáblák lapjain, a műszerek munkába való bekapcsolásának előkészítése, a reaktor és a turbina védőrendszerének kipróbálása, a villamos meghajtású armatúrákat irányító körök szabályozása. A harmadik szakaszban, a „meleg bejáratás” idején esedékes a mérőláncoknak az üzemi paraméterek szintjén való szabályozása, beprogramozása. Ugyanekkor esedékes a berendezések kipróbálási munkaprogramjának kidolgozása. A befejező szakaszban – a blokk teljesítményre hozása és a 72 órás garanciális próbaüzem idején – esedékes az EMA-berendezések üzembe helyezése.

E problémák közös megoldása is segíteni fog abban, hogy az üzembe helyezés után a Paksi Atomerőmű biztonságosan üzemelő ipari berendezés legyen. (AÉP. 1980. 5. sz. 3. p.)

BEMUTATKOZIK A SZOVJET SZAKÉRTŐK CSOPORTJA (IV.)

(N. A. Tabacskov írása és A. Szemjakin fotói)

Az építési, szerelési és üzembehelyezési munkák növekvő volumenével kapcsolatos, hogy az utóbbi időben jelentősen megnövekedett a magyar kollégákkal műszaki együttműködést folytató szovjet szakértők létszáma a PAE-építkezésen, az első magyar atomerőmű építésében és beindításában. A szovjet szakértők családtagjaikkal laknak Pakson, két szektorban – így nevezik nálunk az energetikusok lakótelepét. Vendéglátóink felismerve, hogy az életkörülmé-

nyekről, kulturális programok biztosításától nagyban függ a munkaképesség, a kollektíva hangulata, mindent megtesznek, hogy kellemes életkörülményeket biztosítsanak a szovjet szakértők és családtagjaik számára. Szakértőink jól felszerelt lakásokban laknak. Kaptunk hűtőszekrényt, a szükséges bútorokat, konyhai felszerelést, edényeket, és a négytagú családoknak televíziót is biztosítottak. Jól van megszervezve a munkahely és lakóhely közötti közlekedés, mindenki megkapta a szükséges munkaruhát, s mindenkinek biztosított a munkavégzéshez szükséges kényelmes munkahely.

A lakótelepen megszervezték a gondnokságot. Munkatársaink jól tudják, ha valamilyen kéréssel fordulnak hozzájuk bizonyos hibák kijavítása miatt, pl. elromlott a fűtés vagy a világítás, kérésüket idejében teljesítik. Magyar barátaink sokat tesznek a lakótelepen lakó szovjet szakértők és családtagjaik kulturális programjának biztosításáért. Köszönet azért, hogy van egy klubunk, igaz nem túl nagy. Ez a klub lett a kedvenc pihenőhelyünk, különösen télen. Munka után ide járunk biliárdozni, sakkozni, újságokat és folyóiratokat olvasni, tévét és filmvetítést nézni. Napközben az asszonyok és gyerekek rendelkezésére áll a klub. Itt folynak a különböző gyermekszakkörök foglalkozásai: az ifjú zenekarátok köre, rajzszakkör, képzőművészeti csoport. Az asszonyok varrótanfolyamot szerveztek. Igaz, napjainkban a klub, mivel kicsi, távolról sem elégíti ki az érdeklődők igényeit, ezért örömmel tölt el minket Raft Mátýásnak, a szolgálta-

tás főosztályvezetőjének a javaslata, hogy a 2. szektorban (Fenyves u. 13-15.) létesítsünk pinceklubot az egyik házban, biliárd, sakk, asztalitenisz, gyermekszakkörök számára. Ez különösen télen, a hűvös időben fontos, hiszen ebben a kerületben nincs játszótér a gyermekek számára. Ebben az évben lehetőséget kaptak gyermekeink (I-III. osztály), hogy a lakótelepen levő gyönyörű iskolában tanulhassanak. A tanulók szülei és a tanárok nagy hálával emlegetik az iskola igazgatójának, Oláh Mihálynak a nevét, aki remekül együttműködik a tanárok és a kiszolgáló személyzet kollektívájával. Mindent megtesznek, hogy gyermekeink tanulásához a szükséges feltételeket biztosítsák, és erősítsék a szovjet és magyar gyermekek barátságát. A nyelvi korlátokkal és tolmácshiánnyal kapcsolatosak a lakótelepen fellépő nehézségek. Mostanában az orvosi ellátás helyzete javult, mert a szovjet szakértők és családtagjaik lehetőséget kaptak arra, hogy a munkába szállító menetrend szerinti autóbuszjáratok elvigyék őket a tolnai és szekszárdi kórházakba is.

Szólni kell még a szovjet szakértők és családtagjaik számára szervezett kirándulásokról is Magyarország történelmi és műemlékekben gazdag helyein. Mi sokat tudunk a magyar nép hősi forradalmi múltjáról, nagyszerű jelenéről. Mindenütt, ahol voltunk, barátságosan fogadtak bennünket, szovjet embereket. Láttuk, milyen féltő gonddal őrzi a magyar nép a szovjet harcosok emlékét és sírjait, akik a fasizmus elleni harcban Magyarország területén estek el.

Befejezésül valamennyiünk köszönetét fejezem ki az itteni életünk és munkakörülményeink szebbé, kényelmesebbé tételén fáradozó kollégáknak, Raft Máttyás, Balogh Ernő és Herczegh Sándor elvtársaknak és az irányításuk alatt dolgozó részleg munkatársainak. (AÉP. 1980. 6. sz. 3. p.)

ÚJABB FELAJÁNLÁS

(H. J. – Gottvald Károly) Részlet

Az atomerőmű-építkezésen dolgozó szocialista brigádok vezetői az MSZMP XII. kongresszusára készülve, tanácskoztak a munkaverseny folyamatossá tételében. Alig két hónapja 11 kivitelező vállalat 24 szocialista brigádja tett komplex pótfelajánlást az egyes számú turbina idegengőzös indítási határidejének szeptember 30-ról szeptember 15-re történő előrehozatalára.

Tegnap délelőtt az építők 65 szocialista brigádja tanácskozott Pakson, a PAV irodaházának nagytermében. Az elkövetkező időszak legfontosabb feladatait Szabó Benjamin kormánybiztos ismertette.

A feladatok ismertetése után a brigádvezetők és gazdasági vezetők kértek szót. Felszólalt a tanácskozáson Nyekipelov Ivan Sztepanovics szovjet primer körű szerelésvezető is. Elmondta, hogy a szovjet szakértők csoportja is bekapcsolódik a munkaversenybe. Felhívta a figyelmet arra, hogy az elkövetkezendő időszak nagyon fontos szakasza az építkezésnek, ezért a technológiai szerelés feltételeinek megteremtése elsődleges. (TMN. 1980. 160. sz. 3. p.)

A szovjet szakértők nevében beszélt Nyekipelov Iván Sztepanovics szerelésvezető

Balog János, a Gyár- és Gépszerező Vállalat brigádvezetője

Becskó Ferenc, a DELEP főépítészvezetője a kollektívá nevében csatlakozik a felhíváshoz

NEMZETKÖZI GÁRDA, KÖZÖS CÉLÉRT

(H. J. – G. K.) Részlet

Sok nemzet szakemberei dolgoznak Pakson. Munkások, technikusok, mérnökök. A 22-es ÁÉV a Budostal lengyel céggel kötött szerződést. Évek óta dolgoznak Pakson a lengyel hegesztők, a csehszlovák Škoda Művek szakemberei. Legtöbb szakembert és segítséget a Szovjetunió adja, tervezők, tanácsadók, szakértők és üzembe helyezők személyében.

Az ERŐTERV már 1966-ban szerződést kötött a Teploelektroprojekt szovjet tervezővállalattal, annak is a kijevei részlegével. Erről a kapcsolatról beszélgetett a riporter Lovas Gyulával, az ERŐTERV tervezői kirendeltségének vezetőjével és Szemjakin Alekszander Alekszandroviccsal, a szovjet tervezők technológus főmérnökével, aki 1978 óta dolgozik Pakson.

Lovas Gyula elmondta, hogy kettéosztották a munkát, partnereik végzik az alapvetően nukleáris részek tervezését, és az összes többi terv már magyar tervező munkája.

A problémák megoldásához való hozzáállásról Szemjakin Alekszander tapasztalata az, hogy sohasem keresik a felelőst. Sem azt, hogy mi rontottuk-e el, sem azt, hogy ők-e. A legfontosabb: gyorsan kijavítani a hibákat, nem visszatartani az építkezést vitatkozással.

Lovas Gyula az alábbiak szerint foglalta össze a beszélgetést: Kialakult egy csoport a szocialista országokban. Egy tervezői csoport – de ez érvényes minden területre –, amelyik ismeri egymás munkáját. Így vagyunk jó viszonyban „munkatársi kapcsolatban” a csehszlovákokkal, az NDK-beli szakemberekkel, sőt a napokban itt járt egy kubai delegáció – tanulni jöttek hozzánk –, mi pedig a szovjetektől tanultuk az erőműépítést. (TMN. 1981. november 5.)

Lengyel munkások a kettős kiépítésen

Lovas Gyula

Szemjakin Alekszander Alekszandrovics

ELUTAZÁS ELŐTT – UTÁN

Juhász Nóra írása, Csonka Edit fotója

Igor Grigorjevics Kovalenko három évet töltött Pakson, az atomerőmű-építkezésen. Munkavégzése, emberi értékei alapján már régen kiérdemelte volna újságunk figyelmét. Emberi gyarlóságunk (újabb) bizonyítéka, hogy a vele készített interjút csak akkor tárjuk olvasóink elé, amikor Igor Grigorjevics kiküldetését befejezve hazautazott.

– *Milyen feladatokat látott el Magyarországon az elmúlt években?*

– A magyar fél megvásárolta a fő technológiai berendezések szerelésének technológiáját az ENERGOMONTÁZS projektől. Ezt a szervezetet képviseltem Pakson.

– *Szeretnénk, ha pontosabban meghatározná ezt a feladatot.*

– A berendezések szerelése néhány bonyolult folyamatból áll: a berendezések helyszínre szállítása, erőművön belüli szállítási munkák és a végleges helyen való felszerelés. A GOSZGORTECHNONADZOR szabályai alapján technológiai kártyák szerint kell elvégezni a főberendezések szerelését a primer és szekunder körben; Pakson szovjet technológia szerint építik az atomerőművet, de ezt csak a helyi viszonyoknak megfelelően lehet alkalmazni, tehát az eredeti technológiát honosítani kell. A technológiának megfelelő munkák ellenőrzésével és a honosítással foglalkozom én.

Ezenkívül magában a munkafolyamatban is jelentkeznek problémák, melyeket a gyártókkal és technológusokkal kell megoldani. A magyar vállalatok közül a GYGV foglalkozik ezen problémákkal, közvetlen munkatársam Jamniczki Tibor volt. A tervezés egy részét az ERŐTERV végezte. Az ő terveiket egyeztetni kell az általunk készítettekkel, s ez szintén az én szervezési munkámhoz tartozott. Alapvetően a GYGV, ERŐTERV, ERBE és VEGYÉPSZER munkatársaival tartottam a kapcsolatot.

Munkámat már egy éve egyedül végzem. Korábban Mihajlov kollégával dolgoztam, de ő 1980-ban végleg hazautazott. „Magányos farkas”-ként dolgozni egy ilyen hatalmas építkezésen igen nagy felelősségteljes és büszkeséget kelthető megbízatás. Hátránya viszont, hogy állandóan kéznél kell lenni a szerelés igényeinek megfelelően.

Rövid beszélgetésünk jól példázza az állandó rendelkezésre állást: szinte egyfolytában csengett a telefon, közben személyesen is többen jöttek tanácsért az erőmű ilyen, vagy olyan problémájával kapcsolatban.

– *Milyen feladatokat lát el az ENERGO MONTAZSPROJEKT?*

– Az EMP országos szervezet; Moszkvában van a központja, és még kb. 10 alvállalata található az országban. A feladata az, hogy az erőművek technológiáját és tervezését biztosítsa. Minden alvállalathoz tartozik néhány hazai és külföldi erőmű. A kijevi alvállalat, ahol én dolgozom, a rovnói, az örmény, a dél-ukrajnai, illetve csernobili, kurszki és szmolenszki erőműveket kapta, a külföldiek közül pedig a paksit.

– *Kérem, szóljon röviden önmagáról, életútjáról is!*

– Katonacsaládból származom. Távolszelettem, s a Krímben nevelkedtem. Szevasztopolban töltöttem a gyerekkoromat. Kijevben folytattam a tanulmányaimat, itt végeztem el a főiskolát általános energetikai szakon. 1961-től dolgozom különböző erőművekben, először természetesen hőerőművekben: Szibériában, Najrilszk városban, Moldáviában és Ukrajnában. Utána tértem át az atomerőművekre, a Kijevi Intézetben dolgoztam, egy évre rá Paksra küldtek. Magyarországon a három évet a családommal töltöttem együtt, feleségemmel és fiammal.

– Végül egy nehéz kérdés: az egyes blokk indulása – akárhogyan nézzük – késik. Miben látja ennek okát, és miben változtatna az építkezés menetén?

– A magyar fél gyakran hivatkozik arra, hogy késnek a szállítások és a le-szállított berendezések minőségével is gyakran elégedetlenek. Valóban előfor-dult, hogy nem a legkiválóbb minőségű berendezés érkezett – anyaghiba vagy a rossz megmunkálás következtében. Így volt ez például a sprinklerszivaty-tyúknál. Gyakoribb eset, amikor csak a külső nem volt tetszetős – lásd pótvíz-gáztalanítók – némi tisztítással azonban be lehetett bizonyítani, hogy a csúnya külső a műszaki követelményeknek megfelelő szerkezetet takar.

Ami a munkatempót illeti, a Szovjetunióban szigorúbb normák szerint dolgoznak. A munka hatékonysága azért magasabb, mert az építkezést olyan vezetőség irányítja, amely minden részt vevő vállalat fölött áll. Itt Pakson meglehetősen önállóan dolgoznak a vállalatok – úgy tűnik – senki nem veszi magára a közvetlen irányító szerepét. Talán az itt tartózkodó vállalatvezetőkől álló stáb irányítása lenne a leghatékonyabb.

Végül a ciklikus munkarend. Az a benyomásom, hogy a 8 + 6 és 10 + 4 rendszerben a dolgozók a túlságosan hosszú szünet miatt kiesnek a munkából és ez rontja a munka effektivitását. Mindez természetesen csak a kívülálló benyomása. Végül is, ha jól ismerem a magyar közmondást: „Minden ember a saját sikerének kovácsa” – egyszerűen az itt lévők tudják legpontosabban, hogy mire van szükség.

– Köszönjük az interjút, és további sok sikert kívánunk munkájában, személyes életében egyaránt. (AÉP. 1981. 5. sz. 3. p.)

MŰSZAKI TOLMÁCSOK

(Sebestyén Mária interjúja és Deák Hunor fotója)

Gyermekkori fejtörő játékunk jutott eszembe, amikor találkoztam Zsannával és Lénával. Mesterségük címere talán a szótár lehetne, ám ők nem Amerikából jöttek, hanem a Szovjetunióból. Léna Murmanszkból, Zsanna pedig Sztavropolból. Mindketten magyar állampolgárokkal kötöttek házasságot, és így kerültek Magyarországra.

– Sok nehézséggel kellett kezdetben megküzdőnk. Más nép, más szokások.

– Számtalanszor előfordult, hogy csókolomot köszöntem férfiakra – emlékezik vissza nevetve Zsanna.

– Én is többször estem fatális tévedésbe; például reggeli napsütésben „jó éjszakát”-tal üdvözöltem ismerőseimet – meséli Léna.

– Sokan mosolyogtak tévedéseinkért, de lassanként mégis sikerült elsajátítani a magyar nyelvet, ebben mindkettőnk férjeinek nagy érdeme van.

– *De vajon a férjek a nyelvtanuláson túl, kiveszik-e részüket az otthoni munkából?*

Mintegy végszóra, belép Szili Béla – Léna férje – aki felesége helyett válaszol: – Otthon minden úgy van, ahogy Léna mondja, rám csak a végrehajtás nemes feladata hárul. Nevetnek.

– Komolyra fordítva a szót – teszi hozzá Léna –, sokat számít, ha a fiúk aktívak az otthoni munkában, mert a harmadik műszak nagy terheket ró a vállunkra, arról nem is beszélve, hogy munkahelyünkön naponta helyt kell állnunk.

Zsanna a mérésirányítás-technikai osztály, Léna pedig a primer gépész osztály műszaki tolmácsa. – Munkánkat két csoportba osztanám – mondja Zsanna. – A munkaprogramok, jegyzőkönyvek, feljegyzések, emlékeztetők, kezelési utasítások fordításához türelemre, időre van szükség. Míg a területi bejárások, értekezletek koncentrációt, rögtönzést követelnek.

– *A műszaki nyelv eltér a köznyelvtől, hogy sikerült ezt elsajátítani?*

– Bizony, ez sem ment egyik napról a másikra. Mindketten beszéltük a „konyhanyelvet”, de ez édeskevés egy műszaki tolmácsnak. Bele kellett mélyednünk a szaknyelv rejtelmébe. Tanulmányaink eredménye mindennapi munkánkon mérhető le – mondja Zsanna.

– *Léna, mi volt az, ami Paksra csábított benneteket?*

– Mint Magyarországon minden fiatalnak, nekünk is nagy gondot okozott a megoldatlan lakáskérdés. Minden jel arra mutatott, hogy az ebből adódó problémánk Pakson megszűnik. A PAV-val kétoldalú szerződést kötöttünk, melynek értelmében a vállalat lakást biztosított, mi pedig kötelezzük magunkat, hogy tíz évig a PAV-nál maradunk. Nehéz volt megszokni a főváros után Paksot, nehéz volt elhagyni a BEÁG-ot, ahol rádiótechnikusként dolgoztam, de mégis azt mondom, megérte.

Zsannának is nehezen váltak meg a Kőolaj- és Földgázbányászati Vállalattól.

– A PAV nekünk Szekszárdon biztosított egy két szoba, összkomfortos lakást, ami minden igényünket kielégíti – mondja Zsanna. – Mindkettőnk nevében elmondhatom, nem ért bennünket csalódás. Családi körülményeink rendeződtek, munkánk érdekes, változatos.

De ne hallgasson a krónika azokról sem, akik orosz nyelvtudásukat Magyarországon szerezték, és szintén műszaki tolmácsként kamatoztatják azt. Mit is tudunk róluk? Valljuk be őszintén: nem sokat. Pedig találkozunk nap mint nap. Milyenek is ezek a lányok, hogy kerültek erre a pályára, mik a távolabbi céljaik, minderről valljanak ők maguk.

– Csonka Editnek hívnak, 1980. szeptember 1-jén jöttem Paksra, Szegeden jártam egyetemre, ahol magyar–orosz szakos képzést szereztem. Nem akartam tanítani. Gondoltam, idegenvezető leszek, de ennek nem voltak meg az anyagi feltételei, mivel albérletről kellett volna gondoskodnom. Egy ismer-

rősöm javasolta a paksi munkahelyet. Megörültem, amikor megtudtam, hogy szovjet szakértőkkel dolgozhatok, és a vállalat biztosít műszaki szállást. Talán azért volt nagy a lelkesedésem, mert úgy éreztem, hogy könnyebben tudom megvalósítani gyerekkori vágyamat, a Szibériába való kiutazást. A vágyálom valóra vált. Sikerült eljutnom a tajgára, erre a páratlan szépségű vidékre. Távolabbi céljaim közül a Szibériában való hosszabb idejű tartózkodást emelném ki.

– Juhász Nóra, aki Edittel egy időben és ugyancsak Szegeden végezte el tanulmányait, így folytatta: – Pályázat útján lettem műszaki tolmács Pakson. Emlékszem, tízen pályáztunk, és ebből ketten maradtunk Sándor Jánossal. A többiek visszariadtak a mostoha körülményektől, az itt folyó rapszodikus munkától. Van idő, amikor tíz felé kellene szakadnunk, de vannak csendesebb napok is. Ilyenkor eredetiben olvasunk szovjet kiadványokat, hogy ezzel is bővítsük nyelvtudásunkat. Munkánk sokrétű, a naplófordítástól kezdve az értekezletig mindenütt fordítunk, tolmácsolunk. Mi intézzük a szovjet szakértők ügyes-bajos dolgait is.

Arra a kérdésre, hogy hogyan látják a műszaki tolmácsok jövőjét, Juhász Nóra válaszolt: – Ez kényes kérdés, mert valaki vagy jó műszaki szakember, vagy jól beszél egy nyelvet, de ha mindkét tényező megtalálható egy emberben, az nem megy el tolmácsnak, az csak a maga hasznára, a szakmája érdekében gyakorolja nyelvtudását. Épp ezért messze még az idő, amikor már nem lesz ránk szükség. Addig is szeretnénk, ha nagyobb megbecsülésben, elismerésben lenne részünk. (AÉP. 1981. 8. sz. 2-3. p.)

PAKSIÁK BESZÁMOLÓJA A NYUGAT-DUNÁNTÚLI

KIRÁNDULÁSRÓL

(Tibai Jánosné)

Az ERBE szervezte és koordinálta a külföldi szakemberek hétvégi programjába illeszkedő, az ország megismerését célzó kirándulásokat. Az igény nagy volt, a lehetőségek – szállító járművek – viszont szűkre szabottak voltak. Egy ilyen kirándulásról ad hírt az ERBE Áramkör című üzemi lapja, amelyből részletet közlünk.

(Részlet)

1981. október 17-18-án kirándulást szerveztünk Szombathely – Kőszeg – Sopron – Fertődre. 7-én reggel 6.00 órakor találkoztunk a lakótelepi autóbusz-pályaudvaron. Az ERBE-autóbuszal mentünk kirándulni, 8 szovjet szakértő is velünk tartott. Első állomásunk Herend volt, ott a Porcelánmúzeumot néztük meg. Szombathelyen ebédeltünk, majd Kőszegen városnézés szerepelt programunkban, ahol a tervezetnél több időt töltöttünk, így kissé késve érkeztünk Sopronba, szálláshelyünkre, a soproni ÁÉV munkásszállására...

A velünk utazó szovjet szakértők véleményét is szeretnénk e cikkben tolmácsolni: bizony jólesett, hogy ők szintén felszabadultan és vidáman élvezték a kirándulást. „Mi, a szovjet szakértők azon csoportja, amelyik az ERBE meghívására részt vett a kiránduláson, köszönetet mondunk a magyar kollégáknak a jól szervezett utazásért. A kirándulás ideje alatt megismerkedhettünk a magyar nép történelmi emlékeivel, kultúrájával, népdalaival. Közelebbi ismeretséget köthettünk a Paksi Atomerőmű építkezésén dolgozó emberekkel. Külön megköszönjük a kirándulás szervezőinek azt, hogy a résztvevőket egységes internacionalista kollektívába kovácsolták. Reméljük, folytatódnak a közös kirándulások a MNK városaiba, s így további lehetőségek adódhatnak a magyar és szovjet szakértők közötti baráti kapcsolatok mélyítésére.” – A kiránduláson részt vett szovjet szakértők kollektívája. (Áramkör, 1982. május 23. sz. 13. p.)

CSAPATMUNKA

(Csonka Edit interjúja, Horváth Béla fotója – Részlet)

Mindannyian tudjuk, hogy nap mint nap milyen erőfeszítéseket kell tenni a határidők tartása érdekében, a csúszások elkerülésére. Éppen ezért öröm számomra, hogy az egyik olyan kollektíváról írhatok, ahol átlátva feladatuk fontosságát, átérezve felelősségüket, határidő előtt elvégezték a SZUZ-hajtások szerelését és nullrevízióját... Borisz Jurjevics But, szovjet szakértővel beszélgetek, aki a szerelés és az azt követő vizsgálatok irányítójaként vesz részt a munkálatokban... Szemtanúja voltam, hogy a PAV-brigád és Borisz Jurjevics között milyen összhang alakult ki. Borisz pontos kiejtéssel megtanulta a munkához szükséges legfontosabb magyar kifejezéseket – „hajtómű”, „csavar”, „darz”, „jól van”, stb. – és ezekkel a kulcsszavakkal teljes biztonsággal irányítja

munkatársait. – Borisz Jurjevics: Hátráltat bennünket, hogy nem valósult meg a terv szerinti rádiós kapcsolat a SZUZ-védelmi hálózat és a blokkvezénylő között... (AÉP. 1982. 1. sz. 1. p.)

MEGÁLLAPODÁS AZ EGYÜTTMŰKÖDÉSRŐL (Részlet)

Szocialista együttműködési megállapodást írt alá az atomerőmű beruházás szakszervezeti intézőbizottságának titkára, a szovjet szakértők helyi szakszervezeti bizottságának elnöke és a lengyel Budimex vállalat vezetője. Az aláíráson jelen volt a magyarországi szovjet és lengyel nagykövetségek több vezető munkatársa, a városi pártbizottság első titkára, az MSZT titkára, valamint a beruházás több politikai és gazdasági vezetője.

Jobbról balra: Kazimiesz Chrapusta, Dombi Imre, Karpenko Vitalij Nyikolajevics és Deli Sándor

Az együttműködő felek vállalták, hogy a szakszervezetek sajátos eszközeivel, agitációs politikai szervezőmunkával, a Budimex vállalat koordináló tevékenységével közreműködnek és elősegítik a III-as és IV-es blokkokon jelentkező fő feladatok ütemterv szerinti határidőre való teljesítését. Ennek érdekében mozgósítják a brigádokat a vállalások megtételére, szorgalmazzák, hogy egy-egy csomóponti feladat határidő előtti elvégzésére a magyar, a szovjet és a lengyel kollektívák közvetlenül is keressék az együttműködés lehetőségeit.

MUNKATÁRSAINK

(Áramkör, 1983)

Az Erőmű Beruházási Vállalat dolgozóinak üzemi lapjában jelent meg a három szovjet szakértő bemutatása: Nyolcadik éve dolgozik szoros együttműködésben a magyar vállalatokkal a szovjet szakértők csoportja Pakson. Munkájukról, életükről, a magyar emberekkel kialakított kapcsolataikról kérdeztünk három különböző területen dolgozó szakembert. Jurij Tyimofejev, a primer körü üzembe helyező műszakvezetője, tapasztalt paksi:

1980 szeptemberében kerültem a Paksi Atomerőműbe, de kapcsolatam Magyarországgal jóval régebbi keletű. Már a Moszkvai Energetikai Egyetem padjait sok magyar diákkal koptattam együtt (érdekes, hogy a legtöbbször itt, Pakson újra összetalálkoztam). Magyarországon először 1972-ben jártam, amivel kapcsolatban most büszkén jelenthetem, hogy a budapesti fogaskerekű vasút egy szakasza brigádunk által lefektetett síneken halad. Ennek ugyan már több mint tíz éve, de azóta is életem egyik legszebb emléke az egykori budapesti építőtábor. 1974 óta a novovoronyezsi oktatóközpontban dolgoztam, ahol ismét gyakran találkoztunk magyar kollégákkal, én éppen a Paksi Atomerőmű szakembereinek felkészítésével foglalkoztam. Így aztán Magyarországon sok régi jóbarát, ismerős utcák fogadtak, sőt a még oly nehéz magyar nyelvet is ismertem már – egy kicsit. Most – két és fél év munka után – csak a legjobbakat tudom mondani: örülök a munkámnak, felkészült, jóindulatú munkatársakkal dolgozom, még a nyelvi korlátok is elveszítették jelentőségüket. A lakás, amelyben családommal lakom, nagyon kényelmes, elég sok kirándulás, baráti találkozók színesíti mindennapjainkat. Különösen jó kapcsolatot alakítottunk ki Tasnádi Ferencsel és családjával (velük már Voronyezsben megismerkedtünk), gyermekeink együtt játszanak, és láthatóan egyiküket sem zavarja, hogy az egyik oroszul beszél, a másik magyarul. Mi nemsokára hazamegyünk, de meg vagyok győződve arról, hogy egész életünkre a legkellemesebb emlékek maradnak bennünk Magyarországról.

Tatjana Nyikulina, a KOTEP vezetőmérnöke: Most egy éve dolgozom Magyarországon, de már ötödször járok itt 1976 óta, igaz eddig csak 1-2 hónapos kiküldetésben. A magyarokkal már gyermekkoromban kapcsolatba kerültem, ugyanis Uzsgorodon (Ungváron) laktunk, ahol magam körül mindenhol magyar beszédet hallottam, és az ismerőseink többsége is magyar volt. Budapest, akárhányszor ideérkeztem, mindig szép, napos idővel fogadott – az évszaktól függetlenül. Az út Paksra (immár régi ismerős) egyre rövidebbnek

tűnt, itt pedig – nagyon kényelmes lakásokban lakunk – igazán könnyen otthon érzi magát az ember. A munkánk szép. Sok emberrel kerülünk kapcsolatba, sokan jönnek kéréssel vagy javaslattal: ezt vagy azt másként kellene csinálni. Ezeket ellenőrizzük, ha lehet elfogadjuk, mindig van valami új probléma – gyorsan telik az idő. Mi tetszik nekem Magyarországon? A dolgos, gazdálkodó nép, az emberek udvariassága, lépten nyomon azt hallani: „köszönöm”. Tetszik a vásárlók iránti bizalom az áruházakban, az emberek kulturált viselkedése az utcán és a nyilvános rendezvényeken. Kínos kivétel ez alól a munkásbuszokon festékes, olajos ruhában utazók tömege – azt hiszem ezt nem sikerült jól megszervezni.

Vaszilij Polovinkin hegesztő: Budapest felé közeledve valami izgalmat éreztem – végül is ez volt az első találkozásom Magyarországgal. Az izgalom tulajdonképpen fölöslegesen bizonyult: a pályaudvaron a kollégák és mikrobuszuk sofőrje, Markotán Károly fogadott. Paksra érkezve pedig kezembe nyomták a lakás kulcsát, amelyben családommal lakni fogunk. Reggel kijöttem dolgozni, bemutattak a munkatársaknak. Először nehéz volt magyarázkodni: kézzel-lábbal, meg a rajzok segítségével „beszélgettünk”. Nekem az a dolgom, hogy a gyakorlati munkát segítsem úgy, ahogy azt otthon tanultuk. Azt hiszem, ez sikerült. A magyar–lengyel–szovjet hegesztők szakmai vetélkedőjén Viktor Danyilovval az első két helyet foglaltuk el. Ha hazamegyek, nagyon sok mesélnivalóm lesz: a magyar kollégákról, a közös munkáról, és azokról a magyar tájakról, amelyeket a kirándulásainkon alkalmam volt megismerni. (Áramkör, 1983. május, 26. sz. 9. p.)

REAKTORTÉRI EGYEZSÉG...

(Hazafi József – Gottvald Károly)

A brigád befejez még egy utolsó műveletet. A reaktortartály fölött karvastagságú drótkötélen csüng a felsőblokk. Lassan ereszkedik. A darus milliméteres

mozdulatokkal kormányozza helyére. Az egyik brigádtag rádióon irányítja, a többiek pedig összeszokott mozdulatokkal segítenek.

Alig egy hete, hogy itt jártunk, akkor pont a fordítottja történt. Az összeszerelt reaktor berendezéseit emelték ki. Ellenőrizték. S most újból összerakják.

Tizenkét órakerül a helyére kerül a felsőblokk. Lekötik a daruról. Jacsó István, a Gyár- és Gépszerelő Vállalat szerelésvezetője már ott toporog körülöttük.

– Lekötünk, aztán jövünk! – mondják a brigád tagjai. Közben a vendégek – csehszlovák és szovjet szakértők – a tenyérnyi irodában várakoznak. A kis konténerház kicsinek bizonyul. Átmegyünk az öltözőszekrényekből kialakult szociális létesítménybe (!). Itt ilyen a szociális létesítmény: 50 vagy 60 darab öltözőszekrényt körberaktak. Egy helyen hagytak nyílást, az a bejárat. Az így keletkezett tér közepére pedig asztalt raktak, körbe székekkel. Itt lehet öltözni, enni, brigádgyűlést tartani...

Negyed egykor Jacsó István felolvassa a következőket:

„Szocialista együttműködési megállapodás.

A mai napon a szovjet szakértők, a csehszlovák szakértők, valamint a Gyár- és Gépszerelő Vállalat reaktorszerelői szocialista együttműködési megállapodást kötöttek, hogy az első blokk reaktortartályát 1981. december 23-a helyett 1981. december 18-ra, öt nappal a határidő előtt előkészítik cirkulációs mosatásra.

Paks, 1981. december 8.”

A felolvasás után a szovjet szakértő mond pár szót, majd hárman aláírják a megállapodást.

A brigád a munkásgyűlés után azonnal átalakul csoportértekezletté, a csoportvezető elmondja, mit hallott a vállalati értekezleten. Közben azért még Jacsó Istvántól „kihajtják” az elismerő szavakat. Kell a brigádértékeléshez.

Boldog György
vezető szerelő

Snajdr Ludek, az egyik
csehszlovák előlő

Helyre kerül a balesetkor

Jacsó István sietne, de muszáj elmondania véleményét. – Fiúk! Mindennél többet mond, hogy ezt a szerződést, a határidő-módosítást kértük. Csak olyan kollektívával lehet ilyen egyezséget kötni, akiknek a munkájával elégedettek vagyunk! Ez egyenes beszéd, tetszik is a fiúknak. Pár perc alatt végeznek az értekezlettel, s rohannak ebédelni.

Az előbbieket rövid tíz perc alatt játszódnak le. Minek sok időt elhasználni. Vállalták a munkát és kész.

Egy mondat még elhangzott, Jacsó István mondta: – Amennyiben sikerül ezt az öt napot tartani, akkor szeretettel meghívok mindenkit, hogy fehér asztal mellett is „megtárgyaljuk” a dolgokat.

Erre többen felkapják a fejüket. Egy hang nyomatékosítja: – Hallotta mindeki? – Hallottuk! – mondják kórusban.

Mint említettem, a brigád tagjai ebédezni mentek. Pár szó erejéig a szovjet és a csehszlovák szakértők véleményét kérdezem a brigádról: Snajdr Ludek és Kreuzer Vladimir, a csehszlovák szakértők vezetői: – Olyan berendezéssel dolgozik most ez a brigád, amilyennel még nem találkoztak. Ismeretlen számukra a reaktor. Azért vagyunk itt, a szállítók szerelésvezetői, hogy segítsünk ebben a munkában. Ezt kötelességünk is, de azon felül is szívesen vállalkozunk bármire.

Milyen szerelők a paksiak? – kérdezem Snajdr Ludektól. – Van köztük egy-két tapasztalt, kiváló szakember. Ha a kettes blokkot ugyanez a brigád szereli, akkor könnyebben fog menni a dolog. Ez az első csehszlovák reaktor – kapcsolódik a beszélgetésbe Kreuzer Vladimir –, és nekünk is nagyon fontos, hogy kitűnően működjön. – Úgy tűnik, nagyon jó viszonyban van a hármas: a magyarok, a szovjetek és a csehszlovákok... – Nincs is vita? – A kérdésen

mosolyognak. – Azt senki sem hinné el, hogy ilyen nagy építkezésen vita nélkül megy a munka. Az a lényeg, hogy ha veszekszünk is néha, sohasem a személyeskedés megy, hanem a munka megoldatlan problémáit kell vitával vagy akármilyen eszközzel megoldani.

A szovjetek reaktor-üzembehelyezési vezető szakértője a kölcsönös megértésről beszél. Rogov Mihail Faljevics a szervezethez említi, mint legfontosabb tényezőt. – Milyen a szervezethez? – kérdezek vissza. – Ha azt mondom jó, az is igaz, de sokkal összetettebb a kérdés. A legfontosabb: létre tudunk hozni egy olyan fórumrendszert a reaktorszerelésen, amely lehetővé teszi, hogy a napi problémákat meg tudjuk vitatni, mindennap értékkeljük a végzett munkát, és azonnal reagálunk a vitás kérdésekre.

– Milyen feladatokat kell elvégezni december 18-ig? – Van bőven. Az aknater csővezetékeinek szerelése, a központosító rendszer alsó vezetősínjeinek szerelése, a reaktorakna előkészítése, a berendezések végleges megtisztítása, az akna- és tartályfedél elhelyezése és még egy csomó feladat vár a fiúkra.

Boldog György vezető szerelő is az Austenit-brigádhoz – a reaktorszerelőket – dicséri. Jászó István még egy pillanatra megállít: A szakértők ritkán vannak megelégedve. Ezzel a társasággal igen.

Egyszerű szerződést kötött kedden délután egy maroknyi magyar reaktorszerelő, az őket segítő szovjet és csehszlovák szakemberekkel. Őt nap előnyt szeretnének nyerni. Ennyivel előbb adják át a Paksi Atomerőmű Vállalat üzembe helyezőinek a reaktort. Az egész szerződéskötés alig negyedóráig tartott. A munka már ennél bonyolultabb lesz... (TMN. 1981. 289. sz. 3. p.)

BEFEJEZÉSÉHEZ KÖZELEDIK AZ ELSŐ REVÍZIÓ

(H. J.–G. K.)

A glaszékesztyű és a szuperellenőr

(Részlet)

Ezután egyenesen vezet az utunk a reaktorberendezések technikai vezetőjéhez, Mihail Faljevics Rogovhoz, a mosolygós szovjet szakemberhez: – A karbantartási főosztály felelősségteljesen végzi a munkát. Az előre kidolgozott ütemterv szerint dolgoznak. Nagyon jól előkészítették az egyes revíziót. Több atomerőműben dolgoztak, szereztek tapasztalatot, amit most nagyon jól hasznosítanak. Amit és a legfontosabbnak tartok: nem álltak le egy-egy problémánál,

és várták az információt, hanem önállóan cselekednek, tehát saját elgondolás szerint végzik a munkát. – Nagyon udvarias szavak ezek – vágok közbe. – Jó közöttünk az együttműködés, miért udvariaskodnánk – fejezi be a nyilatkozatot a szovjet szakértő. (TMN. 1982. 47. sz. 3. p.)

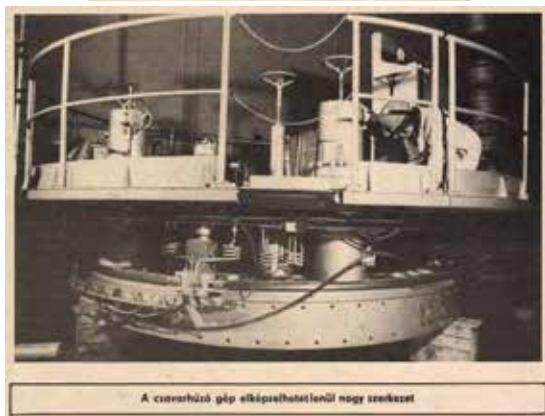
Üzemeltetés szovjet és lengyel szakemberek

Rogov, az elégedett szovjet szakértő

Kövérrel leírva fém mosdóval irányítja a darut

A csővezeték gép elkészíthető lenni nagy szerkezet

BARÁTOK ÉS MUNKATÁRSAK

(hj-gk)

A harasó meg a pirospaprika

Nyekipelov ízig-vérig szakember. Nem történik nélküle semmi a reaktortérben. Ott van, izgul, idegeskedik, s amikor kész a munka, akkor nagyot sóhajt. A fő szerelésvezető – Nyekipelov Ivan Sztjepanovics – alacsony, fekete ember, az ősz hajszájai azért már jelzik: bent van a korban.

Természetesen az első kérdés csak az lehet: milyen kapcsolatban van a magyarokkal? Erre sűrű fejbólogatás és még sűrűbb harasók következnek. Tehát jó, jó minden, a kapcsolat, a munka, még akkor is jó, ha éppen vitatkoznak, mert erre a következő elmélete van: – A munka az munka. Tehát van vita, de mindig megegyezünk, és akkor ismét harasó.

Részletesebben is kifejtené? – Ezen pillanatig gondolkodik, s már ismét kész a válasz. – Ha részletesebben kell elemeznem a szovjet szakértők és a magyar szerelők közötti kapcsolatot, akkor is csak azt tudom mondani: jó viszonyban vagyunk. A Gyár- és Gépszerelő Vállalat (GYGV) szakemberei azokat a kérdéseket, amelyeket a vezetők tesznek fel nekik (ez annyit jelent, hogy a kiadott munkát), mindig megválaszolják. Jó a szakembergárda összetétele és kitűnő vezetői gárda jött létre.

– Akkor hasonlítsuk össze a helyzetet (ezt eddig majd elfelejtettem mondani: a 2. blokk szerelésénél vagyunk, beszélgetőtársaink a primer körü berendezésekért felelnek) az egyes és a kettes blokk között.

– Rengeteg tapasztalatot szereztek a GYGV-sek. Szinte nem is lehet a két munkát összehasonlítani. – Én minden esetre szeretném „kiugratni a nyulat a bokorból.” – Azért voltak kemény viták, mondom.

– Igen. Így volt. Bonyolult az itteni munka. – Tervezési hiányosságok is akadtak?

– Az egyes bloknál sok utólagos korrigálás volt. Ma már kevesebb kérdésben kell frissen, azonnal dönteni. Rendelkezésre állnak a dokumentációk.

– Nyekipelov két éve dolgozik Pakson. Soha nem gondolta volna, hogy évekig Magyarországon fog élni. Így aztán természetes, hogy sokat nem is tudott hazánkról, csak annyit, amennyit egy átlagembernek tudni illik. Tetszik neki az ország, vannak jó barátai. Két gyermeke van, ők is itt élnek Pakson. – A nagyobbik már elég szépen beszél magyarul, mondja. A gyerekeknek sokkal könnyebb volt a beilleszkedés. – A szabadidő?

– Szeretek a családdal együtt lenni. Sokat olvasok. Néha ha az idő engedi, otthon, a lakótelepen röplabdázunk, meg tavaly indultam a városi sakkversenyen. Nem Karpov-színvonalon játszom, de azért hetedik lettem.

– Másik beszélgetőpartnerem Kazmin Anatolij Nyikolajevics. Fiatalember, magas, szikár és jó érzéke van a magyar nyelvhez. Tisztán mondja a szavakat. – Hol töltötte a május elsejét? – kérdezem.

– Természetesen felvonultam a paksiakkal. Délután pedig Szekszárdon voltam családi meghívásra, a Jacsóék-nál (Jacsó István, a GYGV szerelésvezetője). – Kazmin is családos, öt éves a kislánya és nyolc a fiú. – Akkor ivott szekszárdi vörösbort is? – Finom – mondja magyarul –, azért még hozzáteszi, hogy harasó – és mosolyog. – Sikerült megszokni itt nálunk?

– Vannak különbségek, de könnyen meglehet szokni Magyarországon. Vendégszeretők. Nagyon jól főznek, de csak akkor, ha nincs sok paprika – mondja, s a paprika szót ismét a mi nyelvünkön. A munkáról szívesebben beszél ő is. Kozmin Anatolij Nyikolajevics a primer körü szerelési főmérnök. – A feleségéről is ejtünk pár szót. Érdekes a szovjet szakértők helyzete. Tanácsadók bizonyos fokok, sokszor ők is itt találkoznak először egy-egy rész-

Szakértők a reaktortérben

feladattal, hiszen a paksi erőmű egyedi, mert az évek során – erről ejtettünk szót az előbbieken – sok változtatás történt. Szóval tanácsot kell adni, úgy, hogy végül, ha elkészül, a szakértőknek kell minősíteni azt a munkát. A primer körű csoportban van hat mérnök, akik a szereléssel foglalkoznak. Hat mérnök a gyártó vállalatoktól, akik a berendezésekért felelnek. Van egy másik csoport, ők szakmunkások: lakatosok, hegesztők.

– Jacsó Istvánnal, a GYGV szerelésvezetőjével beszélgettünk.

– Nagyon sokat tudnak segíteni a szovjet szakértők. Segítenek is. A legfontosabb – sőt mostanában egyre jobban az lesz, hogy egy-egy kérdésre milyen gyorsan reagálnak. Most készítünk elő egy szocialista szerződést a szovjet szakértők és a mi brigádjaink között. Tavaly az egyes bloknál volt már ilyen, és eredményes munkát végeztünk. Szeretnénk minden alkalommal segíteni, egy-egy ilyen szerződés azt is jelenti, hogy ők is részt vesznek a munkaversenyben, hogy otthon érzik magukat. Ennyi év után pedig természetes, hogy baráti kapcsolatok alakulnak ki. Nyekipelov népszerű ember, népszerű, annak ellenére is, hogy a vita is a munkához tartozik.

– A búcsúzásnál mi oroszul, ők magyarul köszönnek el. A szovjet szakértők ott vannak minden munkaterületen, hogy segítsenek, néha tanítsanak, de ha van tanulni való, akkor tanuljanak is. Mindkettőre sok példát lehetne hozni... (TMN. 1982. 05. 06.)

MUNKALÁTOGATÁS AZ ATOMERŐMŰ ÉPÍTKEZÉSÉN

A fotó képaláírása: A szovjet kormány miniszterelnök-helyettese, Alekszej Antonov és L. Gerle csehszlovák miniszterelnök-helyettes – akik tagjai a KGST XXXVI. ülészakán részt vevő delegációknak –, Méhes Lajos ipari miniszter, K. Papp József, az MSZMP Tolna Megyei Bizottságának első titkára, Császár József, a megyei tanács elnöke és Kapolyi László államtitkár kíséretében munkalátogatáson vettek részt az atomerőmű építkezésén. Képünkön: Szabó Benjamin, a PAV kormánybiztosa kalauzolja a vendégeket. (TMN. 1982. 06. 19)

ZÁRÓJEGYZŐKÖNYV KILENCVENÖT PERC ALATT

(Hazafi József, fotó: Gottvald Károly – Részlet)

Jobb a burkolat, mint amit a terv előírt

Hétfő délelőtt tíz óra. A Paksi Atomerőmű Vállalat üzembehelyezési főosztályának irodabarrakkja. Vendéglátónk Frigyesi Ferenc üzembehelyezési csoportvezető. Vendégeket vár – vitapartnereket, kollégákat, jó barátokat.

Ma délelőtt dolgozzuk ki a hermetikus tömörségvizsgálat befejezését dokumentáló jegyzőkönyvet – mondja a csoportvezető. Augusztus 21-én kezdtük és az elmúlt hét végén fejeztük be. Megérkeznek a szovjet szakemberek a jegyzőkönyv elkészítése céljából. Van köztük tervező, üzembehelyezési és biztonsági szakember. Hatan vannak. Olyan szöveget kell kidolgozni, amely mindkét nyelven ugyanazt jelenti. Az első probléma mindjárt ott adódik, hogy meg kell határozni, ki végezte a munkát. A magyarok szerint közösen, tehát a szovjet szakértőkkel együtt. Erre válaszolják: mi csak a műszaki irányítást végeztük, és nem a munkát. Ez lényeges és nem elhanyagolható részlet, mint a későbbiek-

ben kitűnik. Az újabb érv: ennek a jegyzőkönyvnek az a feladata, hogy minél közelebb álljon a szerződéshez.

Nekünk pedig az a célunk, hogy a valósághoz álljon közelebb – válaszolja Frigyési Ferenc. – Igaza van. De amivel mi többet tettünk, mint ami a szerződésben van, azt csak a jó munkakapcsolat érdekében végeztük, tehát nem való a jegyzőkönyvbe – válaszolják a vitapartnerek... A szovjet szakértők aláírják a jegyzőkönyvet, és elvonulnak, ám kérésünkre ketten maradnak: G. Ny. Nozdrin, a hermetikus tér vizsgálati csoportvezetője és A. A. Velikovszkij biztonsági technikai szakember, velük beszélgetünk.

Nozdrin elvtárs, ön nagyon fontos dolgot mondott a vitában... – Nem udvariasságból mondtam, hogy a hermetikus tér nyomáspróbája jobb eredményt mutatott, mint amit a tervek előírnak. – Arra lennék kíváncsi, hogy ezt miként érték el? – Minőségi kivitelezéssel. – Erről eddig más volt az információm. – Pedig ez így van. A szerelés és a kivitelezés állandó ellenőrzésével, a menet közben tapasztalt hibák szakszerű kijavításával lehetett ezt elérni.

– A biztonságról sokat beszélünk. Szeretném, ha Velikovszkij elvtárs pár szóban elmondaná, hogy miért fontos a hermetikus tér ilyen komoly vizsgálja.

– A sugárvédelmi körülményeket javítja, növeli a biztonságot.

– Mi, magyarok a beruházás minden negyedik forintját biztonságra költjük. Megéri ez?

– Erre nem tudok mit mondani, mert az emberi életekről nehéz pénzben gondolkodni... (TMN. 1982. 09. 16.)

KITÜNTETÉSI JAVASLAT

A Paksi Atomerőmű 1. sz. reaktorblokkja ünnepélyes üzembe helyezésére adandó kitüntetések elosztására

Az MSZMP Központi Bizottsága Titkárságának 1983. május 30-i határozata alapján a következő számú kormánykitüntetések adhatók ki:

3 fő külföldi részére a Béke és Barátság Érdemérem

A központi tartalék keretből:

- 17 főnek a Munka Érdemrend arany fokozata
- 24 főnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata
- 16 főnek a Munka Érdemrend bronz fokozata

A Központi Bizottság Titkárságának döntését megelőzően az Ipari Minisztérium állásfoglalása, illetve javaslata a következő volt:

Külföldiek részére: 3 db Béke és Barátság Érdemérem

5 db Munka Érdemrend arany fokozata

4 db Munka Érdemrend ezüst fokozata

3 db Munka Érdemrend bronz fokozata

Kitüntetésre javasolt szovjet állampolgárok:

I. Béke és Barátság Érdemérem

1. Nyeporoznyij, Pjotr Sztjepanovics, a SZU energetikai és villamosítási minisztere, a Paksi Atomerőmű létesítésében közreműködő szovjet generáltervező és fővállalkozó szervezeteket felügyelő minisztérium vezetője.
2. Morozov, Vitalij Grigorjovics, GKESZ, a SZU Minisztertanácsa mellett működő Külgazdasági Kapcsolatok Állami Bizottságának első elnökhelyettese, a közreműködő szovjet kereskedelmi vállalatot felügyelő, illetve az államközi együttműködésért felelős hivatal helyettes vezetője.
3. Prokopenko, Ivan Vasziljevics, a Paksi Atomerőműben dolgozó szovjet szakértői csoport vezetője 1978. február óta. Feladata volt a nagy létszámú szovjet szakértői csoport (csúcspann közel 250 fő) irányítása,

II. Munka Érdemrend arany fokozata

1. Nyikityin, Viktor Pavlovics, a szovjet szakértők üzembehelyezési részlegének vezetője, a szovjet szakértői csoport helyettes vezetője. Pakson dolgozik 1980 októbere óta.
2. Monahov, Vlagyimir Konsztantyinovics, az „ATOMENERGO-EXPORT” Összövetségi Külkereskedelmi Egyesülés elnöke. A Paksi Atomerőműben való szovjet közreműködést lebonyolító külkereskedelmi vállalat vezetője. Még 1967-68-ban is részt vett a Paksi Atomerőmű megvalósítására vonatkozó magánjogi szerződések előkészítésében.
3. Szokolov, Anatolij Pavlovics, a KOATEP az „ATOMTYEPLOELEKTROPROJETT” Összövetségi Tervező Intézet kijevi részlegének igazgatója, az atomerőmű szovjet Generáltervező Intézetének vezetője.
4. Nyekipelov, Ivan Sztjepanovics, a primer körüli berendezések szerelésvezető szakértője. Pakson dolgozik 1979 augusztusa óta.

III. Munka Érdemrend ezüst fokozata

1. Rogov, Mihail Falejevics, a reaktorberendezés üzembe helyezésének műszaki vezetője, a szovjet szakértői csoport SZKP szervezetének titkára. Pakson dolgozik 1981 márciusa óta.
2. Jacukov, Vlagyimir Sztjepanovics, az irányítástechnikai rendszerek üzembe helyezésének vezető szakértője. Pakson dolgozik 1979 decembere óta.
3. Akopjan, Eduard Arkagyevics, a SZOJUZGLAVZAGRAN-ATOMENERGO Egyesülés, az atomerőmű megvalósításában résztvevő szovjet fővállalkozó szervezet mb. vezetője, a korábbi években helyettesvezető.

IV. Munka Érdemrend bronz fokozata

1. Kulikov, Valerij Valentyinovics, az ATOMENERGOEXPORT Külkereskedelmi Egyesülés magyarországi képviselőjének vezetője.

V. Kiváló Munkáért miniszteri kitüntetés

1. Zsukov, Jurij Romanovics, a tervező művezető csoport építészeti főmérnöke, Pakson dolgozott 1977 októberétől 1981 októberéig.
2. Trofinov, Pjotr Szergejevics, a berendezés-nyilvántartó csoport mérnöke. Pakson dolgozott 1977 októberétől 1982 októberéig.
3. Nyikulin, Vlagyimir Ivanovics, a szekunder kör vezető üzembehelyezési szakértője. Pakson dolgozik 1979 novemberétől 1981 októberéig.

4. Luzan, Vaszilij Andrejevics, tervezői művezető csoport vezetője, Pakson dolgozik 1980 májusa óta.
5. Mankevics, Alekszandr Sztanyiszlavovics, a szekunder körű csővezeték-mérnök, Pakson dolgozik 1980 áprilisa óta.
6. Gerenda, Vaszilij Ignatyevics, NA-500-as csővezeték-szerelő lakatos, Pakson dolgozott 1980 májusától 1983 májusáig.
7. Onyiscsenko, Nyikolaj Fjodorovics, a tervezői művezető csoport technológus mérnök, Pakson dolgozik 1980 májusától.
8. Sesztyernyin, Valerij Mihajlovics, a szekunder körű segédberendezések szerelésvezető mérnök, Pakson dolgozott 1979 júniusától 1983 júniusáig.
9. Perezsigin, Alekszandr Vlagyimirovics, a tudományos indításvezető helyettese, Pakson dolgozik 1981 májusától.
10. Teleusz, Vlagyimir Vasziljevics, NA-500-as csővezeték hegesztője, Pakson dolgozott 1980 májusától 1983 májusáig.
11. Zselonkin, Vlagyimir Konsztantyinovics, a villamos berendezések üzembehelyezési csoportjának vezetője, Pakson dolgozott 1979 novemberétől 1983 márciusáig.
12. Akimov, Sztanyiszlav Nyikolajevics, az Urán-2 számítógéprendszer üzembehelyezési csoportjának vezetője, Pakson dolgozik 1981 áprilisa óta.
13. Polikanyin, Alekszej Vlagyimirovics, a Szugán-Szejvál és Hindikus nukleáris mérőrendszerek üzembe helyezésének vezetője, Pakson dolgozik 1980 júliusa óta.

Kitüntetésre javasolt csehszlovák állampolgárok:

1. Munka Érdemrend arany fokozata: Filip, Radislav, a Škoda Művek Energetikai Gépgyárának (Plzen) igazgatója. A vezetése alatt álló gyárban történt a Paksi Atomerőműbe szállított első csehszlovák gyártmányú reaktorberendezés gyártásának bevezetése, illetve gyártása, szállítása.
2. Munka Érdemrend ezüst fokozata: Stepanek, Stanislav, a Škoda Művek plzeni Energetikai Gépgyárában az atomenergetikai program koordinációs csoportjának vezetője. A gyártás, a helyszíni szerelés során felmerülő műszaki és szervezési problémák operatív elhárításában pozitív szerepet játszott. Biztosította a gyár és a helyszín közötti kapcsolatot.

3. Kiváló Munkáért miniszteri kitüntetés: – Snajdr, Ludek, a Škoda Művek Energetikai Gépgyára helyszíni kirendeltségének vezetője, Pakson dolgozik 1980 óta; – Kreuzer, Vladimir, a Škoda Művek helyszíni kirendeltségének szereléstechológusa, Pakson dolgozik 1980 óta.

Kitüntetésre javasolt lengyel állampolgárok:

Az 1. sz. blokk építése időszakában alapvetően két vállalat dolgozott Pakson, ennek megfelelően vállalatonként az alábbi felosztás javasolható:

1. Munka Érdemrend bronz fokozata: egy Budostal-dolgozó és egy Instal-dolgozó.
2. Kiváló Munkáért miniszteri kitüntetés: három Budostal- és két Instal-dolgozó részére. Bővebb információ nem áll rendelkezésre. (AEM. 968. 29. 1983. június 20.)

ÉLETRE KELTETTÉK A KETTES BLOKKOT

(Hazafi József – Gottvald Károly)

Tizenkét óra krónikája

(Részlet)

– Állok a blokkvezénylő pultja mellett, és Horváth Józsefet, régi ismerőstemet figyelem, aki most mint primer körüli gépész tevékenykedik. Megismerkedek a szűrős tekintetű, seprőszemöldökű F. V. Kaljjal, a szovjet ügyeletes mérnökkel és J. M. Szoldatov szovjet indításvezető fizikussal. Mellettem Beier Mathias indításvezető fizikus magyaráz valamit Polyák Sándornak. Megkezdik a berendezés felfűtését és a rendszer nyomás alá helyezését... A blokk-vezénylőben „megáll a levegő”. Háromnegyed egykor már egyenletes hangot jelez a hangszóró. A vezénylőben dolgozók a pulthoz mennek, kíváncsian nézik a falon lévő műszereket, amely egyre többször megmozdul. A kiíró szerkezet először csak gyors kilengéseket regisztrál, majd lassul a mozgása, és 12 óra 48 perckor megáll. Ebben a pillanatban, 1984. augusztus 26-án 12 óra 48 perckor a Paksi Atomerőmű kettes blokkja életre kelt. Az egymillió-háromszázötvenezer kilowatt hőteljesítményű atomreaktor 1,3 kilowatt hőt fejleszt. (TMN. 1984. 08. 28. 1–3. p.)

Hogyan tovább? Beier Mathias és Buday Gábor

A szovjet ellenőrző fizikus J. M. Szoldatov és dr. Mikó Sándor

A szovjet ügyeletes mérnök F. V. Kalj és Polyák Sándor fizikus

Beier Mathias (szemüvegben) és Földesi János

MAGYAR-SZOVJET BARÁTSÁG

(Gálos Tibor ügyvezető elnök – Részlet)

Az MSZBT-tagcsoport elnöksége jelen összetételben 1981 óta végzi munkáját, éves munkatervek alapján. Minden évben különös figyelemmel voltunk a november 7-ét megelőző és követő időszak programjainak kialakítására, melyeket a „Magyar–Szovjet Barátsági Napok” keretében foglaltunk minden évben. Az 1982. évben a Szovjetunió megalakulásának 60. évfordulója, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 65. évfordulója, valamint az ennél „szerényebb”, de a beruházás területén dolgozók számára közvetlenebbül érzékelhető, az I. számú reaktorblokk nagyüzembe helyezési fázisaihoz igazodó programok jegyében végeztük munkánkat...

Magyar-szovjet barátság

Kisvárdánál sorozatos katasztrófák miatt az elmúlt években ottani lakóinak aránytalanul nagy mértékben csökkent a népesség.

A PÁK I. esztendőjének idején az országban a lakosság 10 százaléka volt a PAV SZSZET tagjainak. Az országban a lakosság 10 százaléka volt a PAV SZSZET tagjainak.

Az MSZET-tagok között sokan voltak, akik a szovjet kultúra iránt érdeklődtek. Sokan voltak, akik a szovjet kultúra iránt érdeklődtek. Sokan voltak, akik a szovjet kultúra iránt érdeklődtek.

Magyar-szovjet barátság. A szovjet kultúra iránt érdeklődtek. Sokan voltak, akik a szovjet kultúra iránt érdeklődtek.

A szovjet kultúra iránt érdeklődtek. Sokan voltak, akik a szovjet kultúra iránt érdeklődtek. Sokan voltak, akik a szovjet kultúra iránt érdeklődtek.

A szovjet kultúra iránt érdeklődtek. Sokan voltak, akik a szovjet kultúra iránt érdeklődtek. Sokan voltak, akik a szovjet kultúra iránt érdeklődtek.

A szovjet kultúra iránt érdeklődtek. Sokan voltak, akik a szovjet kultúra iránt érdeklődtek. Sokan voltak, akik a szovjet kultúra iránt érdeklődtek.

A szovjet kultúra iránt érdeklődtek. Sokan voltak, akik a szovjet kultúra iránt érdeklődtek. Sokan voltak, akik a szovjet kultúra iránt érdeklődtek.

A szovjet kultúra iránt érdeklődtek. Sokan voltak, akik a szovjet kultúra iránt érdeklődtek. Sokan voltak, akik a szovjet kultúra iránt érdeklődtek.

A szovjet kultúra iránt érdeklődtek. Sokan voltak, akik a szovjet kultúra iránt érdeklődtek. Sokan voltak, akik a szovjet kultúra iránt érdeklődtek.

Néhány programunk: – az idegengőzős indítás, mint első jelentősebb fázist követően, ünnepélyes keretek között, tárgyilagosan értékeltük az eddigi együttműködés tapasztalatait; a szovjet szakértők számára több kulturális esemény meglátogatását szerveztük meg; a magyar villamosenergia-ipar megismerését a Dunamenti Hőerőmű meglátogatásának megszervezésével segítettük elő; „Távoli városok – közeli barátok” vetélkedő; szovjet filmpapok; sportprogramok kapcsán a személyes kapcsolatok bővítése, a kölcsönös ismeretszerzés volt a cél. (AÉP. 1983. 7. sz. 1. p.)

EGY LÁNY MOSZKVÁBÓL (A. I.) Részlet

Novemberben új szovjet tolmácsnő érkezett Moszkvából Paksra, hogy az atomerőműben dolgozzon, s megismerkedjen hazánkkal. Úgy tűnik, a beilleszkedéssel nem lesz gondja Anna Litovkának: bájossága, kulturáltsága és átlagon felüli intelligenciája hamar megszeretteti őt az emberekkel.

– *Miért éppen a – külföldiek által nehéznek tartott – magyar nyelv elsajátítása lett a célod?*

– Gyakran felteszik ezt a kérdést. Még kilencedik osztályba jártam, amikor egy kedves ismerősöm vendégzerepelt Magyarországon. Több helyen is járt, s amikor visszatért Moszkvába, nagy lelkesedéssel beszélt Magyarországról, a magyar emberekről, a rendkívül szívélyes vendégszeretetről, zenéről. Akkor

szerettem bele ebbe az országba. Az iskola befejezése után azonnal beiratkoztam a Lomonoszov Egyetem bölcsészkarára, szerencsére akkor indítottak egy kis magyar nyelvi csoportot. Magyar származású tanárnő tanított bennünket, ő oltotta lelkünkbe a magyar nyelv és irodalom, s mindannak a szeretetét, ami a magyarsággal kapcsolatos. Egyetemi éveim alatt minden lehetőséget igyekeztem kihasználni, hogy gyakoroljam a nyelvet. Gyakran tolmácsoltam turista-csoportoknak, tolmácsoltam az 1983-as moszkvai nemzetközi filmfesztiválon, az 1984-es moszkvai zenei fesztiválon az Állami Hangversenyzenekarnak, az Operettszínháznak, a Kodály kvartettnek, a csepeli öttusázóknak többek között. Fordításaim során olyan nagyszerű emberekkel kerültem ismeretségbe, mint pl. Láng István, Szokolai Sándor zeneszerzők, Nógrádi Róbert színházigazgató, vagy említhetem Lendvay Kamillót. Büszke vagyok rá, hogy a moszkvai VIT-en is tolmácsolhattam, és nem is akárcikinek, Farkas Bertalan úrhajósnak... A munkahelyemen elég sok mindennel foglalkozom: elősegítem a magyar és szovjet szakértők közötti érintkezést műszaki, kulturális, szociális és egyéb területen. Januártól orosz nyelvet tanítok a beruházáson dolgozó magyarok részére, nyelvtanfolyam keretében. Itt-tartózkodásom alatt szeretném végigjárni az országot, meglátogatni Budapesten és más városokban a színházakat, szeretnék megtanulni tökéletesen magyarul.

Nagyon jól érzem magam Pakson: már megismerkedtem néhány kedves magyarral. Remélem, hogy igazi barátokat is találok itt magamnak, s nem úgy érzek, mint a költő, amikor azt írta „sem utódja, sem boldog őse, se rokona, se ismerőse nem vagyok senkinek”. Kívánom, Anna, hogy valóban gazdag, tartalmas, szép éveket tölts nálunk. (AÉP. 1985. 8. sz. 2. p.)

KÜLFÖLDI ÉPÍTŐK, SZAKÉRTŐK (1.)

(Salamon Gyula – Kapfinger András)

Alekszandr Petrovics Gorelov

Immár egy évtizede az orosz, a lengyel és csehszlovák szó úgy hozzá tartozik Paks mindennapi életéhez, mint a várostól karnyújtásnyira tovahömpölygő Duna. A hazai atomenergetika megszületésében jelentős szerepet vállalt és teljesít a továbbiakban is az a „nemzetközi brigád”, amely nélkül elképzelhetetlen lenne a szocialista országok atomerőmű-építési programjának megvalósítása. A 1979-ben megkötött gyártásszakosítási egyezmény olyan együttműködést eredményezett, amelyről méltán szólhatunk elismerően.

Alekszandr Petrovics Gorelov, a szovjet szakértői csoport vezetője is erre utal találkozásunk első perceiben.

– Tíz évvel a diploma megszerzése után érkeztem Paksra, 1981 őszén, mikor már nagyon folytak az üzembe helyezést előkészítő munkálatok is. Számomra azért is volt könnyebb a beilleszkedés, az új környezethez való alkalmazkodás, mert több egykori évfolyamtársammal hozott ismét össze a sors, akikkel a Moszkvai Energetikai Főiskola padjait koptattuk 1971-ig.

A markáns vonású mérnöknek annak idején, mint üzembe helyezőnek az I. blokk rendszereinek a szabályozása volt a feladata. Természetesen már kellő gyakorlattal a háta mögött, hiszen a világszerte ismert novovoronyezsi atomerőműben kezdett, amelyhez ma is erős szálak fűzik. Nem csupán a szakma első lépéseinek megtétele miatt, hanem azért is, mert ma is novovoronyezsi lakos.

– Egy főiskolára jártunk annak idején a feleségemmel, a lányom viszont már Magyarországon fejezte be a tizedik osztályt. És ilyen az élet: ugyanannak az intézménynek a hallgatója, ahol mi végeztünk.

– A továbbtanulást illetően tehát meghatározó volt az önök példája?

– Bizonyos értelemben igen. Igaz ugyan, hogy más pályára készült a lányom, ám végül is hallgatott rám, és bízom abban, hogy jól döntött. Jelenleg másodéves, így ritkábban találkozunk.

Alekszandr Petrovicsnak és kollégáinak évente egyszer adatik meg, hogy hazalátogasson szabadságra, s hogy mikor ülhetnek repülőgépre, az a beruházásszabta feladatoktól függ. Mikor gyermekkoráról, szüleiről kérdem, borússá válik az arca.

– Moszkvától ötven kilométerre, egy húszezres lakosú településen születtem. Anyám és húgom most is ott él. Az apámat jóformán nem is ismertem, mert a második világháborúban, a frontról kaptuk az értesítést a haláláról. Természetesen, ha hazautazunk szabadságra, Moszkvában Ikarusra ülünk, és egy órán belül ismét a szülői házban vagyok a feleségemmel. De ezek a napok gyorsan tovarepülnek, mert az asszonyom szülei is várnak bennünket Észak-Kaukázusban.

A. P. Gorelov számára annak ellenére, hogy barátokra talált Pakson, már az első napokban, mégis csak nehezen telt a kezdeti két esztendő. A szülői házzal való kapcsolat leginkább levélváltásokra szorítkozhatott. De így volt ez akkor is, mikor kiküldetésben dolgozott az NDK-ban, a Nord atomerőmű beruházásán tanácsadóként. S a szovjet szakértői csoport vezetője immár másodszer éli majd át a búcsúval járó költözést, hiszen várhatóan ez év végén visszatér Novovoronyeyszbe.

– Jelenleg 130 fős szakértői csoport dolgozik Pakson, s ha a családtagokat is figyelembe vesszük, akkor mintegy négyszázra tehető a szovjet kolónia létszáma. Természetesen kevesebben vagyunk, mint néhány évvel ezelőtt, mert a beruházás megvalósulásának előrehaladtával kollégáink egy része visszatérhetett korábbi munkahelyére. De ez azzal is összefügg, hogy a III. és IV. bloknál jóval nagyobb a beépített magyar berendezések aránya: hadd említsem például, hogy önök készítették már a III. blokk számítógép-rendszerét és központját. Érthető hát, hogy e területen nincs szükség a mi szakembereinkre. És itt szükségesnek tartom megjegyezni, hogy az önök szakemberei kellő

gyakorlatot szereztek az elmúlt egy évtized során az atomerőmű építésében és üzemeltetésében.

Mint ismeretes, a IV. blokk üzembe helyezése ez év végén várható. Addig önök is teljesítik mindazon feladatokat, amit annak idején a szerződésben vállaltak. Ám ezzel nem fejeződik be a paksi beruházás. A IV. blokk átadása után egy kisebb létszámú csoport Pakson marad, mert az általunk szállított berendezésekre 15 hónapos garanciát vállaltunk. Elképzelhetőnek tartom azt is, hogy több tervező mérnökünk továbbra is Pakson dolgozik, hiszen 1989 második felében kezdődnek az első ezer megawattos blokk földmunkái. És mint a kormányközi megállapodásból ismert, az említett egység 1994-ben már villamos energiát szolgáltat. Meggyőződésünk, hogy az ezer megawattos blokkok a legperspektivikusabbak többek között gazdasági szempontokból is. Ezért az elkövetkezendő években több nagyteljesítményű energetikai reaktor lép működésbe. Ebből a típusból jelenleg hat üzemel a Szovjetunióban. A paksi vezetők már jártak a zaporozseci erőműben. Az elképzelések szerint néhány száz magyar szakember, még az itteni beruházás indulását megelőzően a Szovjetunióban szerzi meg a kellő ismereteket, amit aztán már az építkezés időszakában hasznosíthatnak.

Alekszandr Petrovics miközben a jövőről beszél, kitekint a második emeleti iroda ablakán. Néhány száz méterre tőlünk húzódik az erőmű zöldes betonhasábjára, ahol számtalan éjszakát töltött el az évek során. Ha kellett, megtöbbszörözve a primer körüli hétvégi műszakokat is. Ezek a napok most még nyugodtabbak, ám a jövő hét végétől ismét felgyorsulnak az események: megkezdődik a IV. blokk melegjártatása. Ettől függetlenül sem hanyagolja a rendszeres mozgást. Hetente 4-5 alkalommal a paksi tornacsarnokban magnéziumporos tenyérrel emeli maga fölé a súlyzót, a tavaszra várva összekészítette a halfogáshoz szükséges készségeket. Mert Alekszandr Petrovicsnak a könnyűzenén kívül talán a horgászás, a vízparti csend jelenti a legaktívabb kikapcsolódást. (TMN. 1987.03.13.)

AMIT A LENGYEL SZAKÉRTŐKRŐL OLVASHATTUNK

BARÁTI TALÁLKOZÓ

(Jantner János)

Azt, hogy lengyelek is dolgoznak az atomerőmű-építkezésen, a paksiak a május elsejei felvonuláson tudták meg, amikor a menetben feltűnt egy csoport, lengyel nyelvű transzparencsnel.

Ma már többen ismerik a „paksi” lengyeleket. A béke és barátság hónap harminchárom rendezvényeinek egyike volt az Aranykalász Tsz és a lengyel kolónia találkozója. A látogatást illik visszaadni, most szombaton a lengyelek látták vendégül a tsz-tagokat. Igaz, hogy egy kis nehézség támadt, az atomlakótelepen lévő lengyel klubban tervezték megtartani a találkozót, de a lengyel szakembercsoport létszáma szinte napról napra nő – pillanatnyilag százhuszan vannak –, a találkozón több mint kétszáz résztvevőre számítottak, a „kinőtt” klub nem képes ennyi embert befogadni. Így lett a találkozó színhelye a biritói vadászház. Pontosabban a vadászház előtti gepes-fás tisztás.

Kern Ferenc, az Aranykalász elnöke köszönti a lengyeleket

Terített asztalok, harmonikazene, sültkolbászsuzsonna és pohárköszöntők. A vezérigazgató-helyettes üdvözli a tsz-tagokat, és nem kis büszkeséggel jelenti

ki: A napokban tanácskozás volt az Építésügyi Minisztériumban, és a miniszter mondta, hogy nagyon jó híreket kapott az atomerőmű-építkezésen dolgozó lengyelekről. Andrzej Semow fő-építésvezetőtől tudom meg, hogy a csoport „gazdája” a krakkói Budostal építőipari egyesülés tizenhat vállalatot fog össze és 30 ezer embert foglalkoztat. Pakson tavaly novemberben kezdtek dolgozni az első „fecskék”, hegesztenek és vasbetonszerelési munkát végeznek. Most építik a turbinaalapokat. Létszámuk ma 120, de hamarosan 200 lesz.

Krystina Borzawary, a fő-építésvezetőség adminisztrátora dicséri Magyarországot, szép tájak vannak erre, és barátságos emberek, mondja. De számára az a legmeglepőbb, amit a magyar mezőgazdaság elért.

Pohárköszöntők, nótázás, sportversenyek. Az ötvenéves Féhr Pál állatgondozó átöleli a lengyel Attila Ryczeket, mert a legtöbb sportágban ők győztek, és azt mondja neki: „Édes komám, ha ti ilyen erősek vagytok, eljöhettek borsót kaszálni”. (TMN. 1978. 06. 155. p.)

A KRAKKÓBÓL JÖTT SEGÍTSÉG

(Gemenci József – Gottvald Károly)

A lengyel szakmunkások első csoportja tavaly szeptemberben érkezett Paksra, segíteni az atomerőmű felépítését. Jelenleg már 155-en vannak, közülük 17 a műszaki, irodai dolgozó. Bozsena Borzavári tolmácsnő segítségével megtudtuk az építésvezetőtől, Andrzej Semowtól: összesen 500 lengyel szakember jön Paksra, és a szerződés szerint 1983-ig dolgoznak itt.

Bozsena Dunaföldváron lakik, férje magyar mérnök, Dunaújvárosba jár dolgozni, az asszony pedig Paksra. Nyolcéves kislányuk Wroclaw-ban nyaral a nagymamánál, éppen akkor beszélt velük telefonon Bozsena, amikor ott járunk. Reggel hatkor hívták Paksról Wroclaw-t, és fél 11-kor jött be. Jól vannak, Bozsena megnyugodott, és folytatta sok elfoglaltsággal járó munkáját. Maga is műszaki ember, illetve még másfél év hiányzik az egyetemi tanulmányaiból. Budapesten akarja befejezni. Ketten tolmácsolnak Ryczek Attila építésmérnökkel, akinek magyar származásúak a szülei, de kimentek Lengyelországba, és ő már ott született. Kiváló segítségei vannak tehát a lengyel műszaki és fizikai dolgozóknak. A tervek orosz, illetve magyar nyelvű szövegének magyarázása nemcsak irodában történik, Bozsena fölkapaszkodik a riasztóan magas turbinaasztal szűk lépcsőin is, a szakmunkások egyik munkahelyére, amikor

szükséges. Most is ide mentünk először, az itt dolgozó munkások mögött már több mint féléves atomerőművi munka van, ők a legilletékesebbek a véleménymondásra, hogyan érzik magukat Pakson.

A négy turbinaasztal közül egy elkészült, a kettesről hívtak le két munkást. Nem fiatalok már, mindegyiküknek diplomás gyermekei vannak... úgy mondja: mérnökök valamennyien. Elmagyarázza, Lengyelországban a mérnök szóval jelölik a felsőfokú végzettségűeket, a szakmáktól függetlenül. Tehát Kulka Stanislaw két mérnök fia geológus, illetve testnevelő tanár. Kurcz Edward hegesztő brigádvezető fia ugyancsak geológus. Kérdésemre elmondják a krakkói Budostal Vállalattól két évre jött szakmunkások, hogy a paksi munkára megválogatták az embereket, nem jöhet minden jelentkező, csak akiket erre a legalkalmasabbnak tartanak. A munka nagyon tetszik nekik, és teljesen önállóan csinálják a kijelölt létesítményeket, épületrészeket. Ők a gépház turbinaasztalait, ezeket a különleges, nagy méretű vasbeton konstrukciókat, más lengyel csoportok a reaktorblokkokon dolgoznak, egy ácsbrigád a vízkivételi műnél, zsaluzó, és így tovább.

Velünk van Stanislaw Hoderek mérnök, a turbinaasztalok építésének irányítója, a lengyel építésvezető-helyettes. Büszkén magyarázza, hogy a kettes reaktornál már nemcsak a vasszereléseket csinálják, de az acélszerkezetek elkészítését és beépítését, sőt a betonozást is maguk végzik el. Bozsena többször megemlíti: fantasztikusan érdekes munka.

Visszatérve a két szakmunkáshoz: beszélgetünk sok mindenről, ízlik-e a magyar koszt, mivel töltik az estéket, a család hogyan viseli otthon a távollétet. Nos, a magyar étel furcsa volt, nagyon fűszeres, a főzeléket pedig nem szeretik, így hát kiiktatták az étrendből. A fűszereket megszokták. Egyébként külön főznek számukra az erőmű konyháján, ők ebédelnek legkésőbb, két óraker. Ez a szokás, itt is aszerint élnek. Délelőtt 10-kor esznek először, akkor is meleg ételt, aztán kora délután ebédelnek. Este a szállón még főznek is maguknak legtöbben. Dicsérik a szállást, a vendégszeretetet, a közös klubot. Minden lengyel elvtárs, minden beszélgetőpartner azt mondja: sok magyar barátom van. Saját klubot is berendeztek a Kishegyen, játékokkal. A lengyel rádiót kitűnően hallják, megjönnek az újságok, így hát semmi nem idegen számukra. Haza csak negyedévenként jutnak. Ahol már nagyok a gyerekek, egyedül van az asszony, de rendszeresen feloldják a magányt rokonságon belül: „megszervezték”, hogy nagyon gyakran legyen látogató. Azelőtt nem jártak el messzire dolgozni a fér-

fiak, tehát ez most teljesen új helyzet a családnak is. A Budostal Vállalatnak csaknem 35 ezer dolgozója van, de a nagy létszámnak 90 százaléka ott helyben, Krakóban él. Nagyvárosból érkeznek hozzánk a segítség.

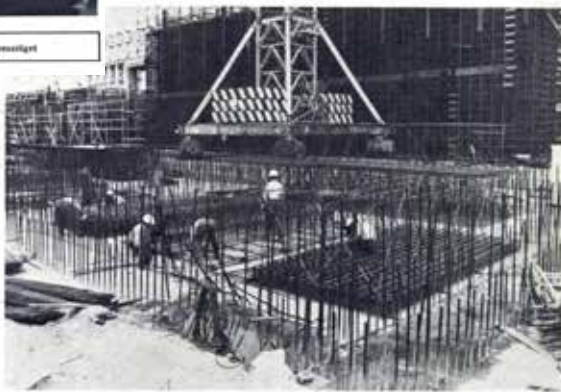
Wroclaw is, ahol megszólalt a „mamusa” hangja és Bozsena boldogan érdeklődött, 850 ezer lakosú város. A dunaföldvári kislány talán magyarul próbálja taníttatni mamácskát a nyári két hónap alatt. (TMN. 1978. aug. 3. 3. p.)

A turbinaszatellit vaszerkezetének szerelése

Bozsena Bozsavári az építkezésen dolgozó lengyel munkásokkal beszélget

Az egyes reaktornál az acélszerkezetek szerelését is lengyel munkások végik

BEMUTATJUK A LENGYEL DOLGOZÓK KOLLEKTÍVÁJÁT I.

(Juhász Nóra írása)

Az erőmű területén sokszor találkozunk velük, de ezeken a futó találkozóson kívül nem sokat tudunk a munkájukról, feladataikról. Beszélgetésünkben részt vett Riczek Attila, a fő-építésvezető termelési helyettese, Trojszczak Stanislaw építésvezető, Buwaj Tadeusz párttitkár és Elias Sapielak műszaki tolmács – a Budostal képviselői.

– Itt Pakson három lengyel vállalat képviselteti magát: a Budostal, az Instal és a Budimex. E három vállalat milyen feladatkörrel rendelkezik, és milyen az egymáshoz való viszonyuk?

Riczek Attila – A Budostal tulajdonképpen a generálkivitelező, ő teljesíti a szerződésben vállalt munkák nagy részét. Ezenkívül a Budostal feladata az anyagok és gépek biztosítása. A Budimex külkereskedelmi vállalat, adminisztratív és pénzügyi dolgokkal foglalkozik, a különböző szerződések megkötésére és munkák vállalására csak neki van joga. Az Instal pedig alvállalkozói feladatokat lát el.

– Milyen feladatokat lát el Lengyelországban a Budostal, milyen építkezésekben vettek már részt otthon és külföldön?

Riczek Attila – A Budostal krakkói vállalat, a Pakson működő részleg tulajdonképpen a Budostal II., amely a külföldön elvállalt munkák teljesítésével

foglalkozik. A Budostal maga 3600 embert foglalkoztat, a Budostal II. 4000 embert. Magyarországon kívül Irakban, Iránban, az NSZK-ban, NDK-ban, Líbiában és a Szovjetunióban dolgoznak szakembereink.

A Budostal mozaikszó, jelentése: acélépítkezés. Ezzel a munka jellegét is meghatároztam. Két nagy otthoni vállalkozásunkat említeném: a Nova Huta-i Lenin Kohászati Műveket (Krakkó) és a Katowicei Kohászati Műveket. Ez utóbbinak az építése még folyamatban van, most szerelik a kettes kiépítést. Ha elkészül, Közép-Európa legnagyobb kohója lesz.

– *Itt Pakson az erőmű melyik részén dolgoznak lengyel munkások?*

Trojszczak Stanislaw – Az alapszerződésben vállalt feladataink a következők: négy turbinaasztal és a vasbeton szerkezetek szerelése, az egyes reaktorbokszt celláinak szerelése és összehegesztése. Ezenkívül nekünk kellett felépíteni bonyolult monolitikus vasbeton szerkezeteket, előregyártott elemek nélkül, a mi dolgozóink végezték a zsaluzást és vasalást. Az 1. sz. BV-sori, az 1. sz. GD-sori és a DE-sori lépcsőház már elkészült. Mivel nem saját, hanem koordinációs ütemterv szerint dolgozunk (konkrétan: a 22. sz. ÁÉV adja a munkatervet az ERBE-n keresztül), időnként várakozni voltunk kénytelenek, de figyelembe vettük a többi vállalat érdekeit is, hiszen végső soron közös a célunk: az erőmű mihamarabbi felépítése.

Legnagyobb feladatunk az 1. sz. lokalizációs torony felépítése volt. Nagyon kevés idő állt a rendelkezésünkre, már az egész blokk állt. Ezért nemcsak gyorsan, hanem különleges technológiával is kellett dolgoznunk. A hagyományos állványos módszer helyett függesztett létrákat kellett alkalmaznunk. A -6,50 szinttől a +45 méterig hét hónap alatt sikerült teljesíteni a munkát. Ilyen típusú objektum még nem épült, a világon ez volt az első. S itt már a cellákat is a mieink gyártották, a központi telepen.

A lokalizációs torony technológiai szerelését átadtuk a Vegyészernek, bár szívesen vállaltuk volna ezt a részt is. A felsorolt munkákon kívül az 1. boksztban még volt néhány feladatunk: a 18,90-es födém acélszerkezetének szerelése és hegesztése, állványozási és ács munkák a magyar fél megrendelésére, acélszerkezetű pódiumok szerelése és szénacél padlóburkolatok készítése.

– *Jelenleg milyen munkákat végeznek?*

Riczek Attila – Most építjük a II. számú lokalizációs tornyot, kompletten, de a cellák gyártását átvette tőlünk a mátraaljai cég. Folyamatosan dolgozunk a II. sz. DE-sori, a II. sz. BV-sori lépcsőház építésén, s elkezdtük a II. bokszt

belül a 10,50 méteres acélszerkezetű födém építését. Folytatjuk a pódiumok és a szénacél szerkezetek szerelését. Új feladatunk: vállaltunk munkákat a III. reaktorbokszaiban is; vasbetonfalak és reaktorpillérek készítését, s már végeztünk a III. sz. szellőzőgépház celláinak összeszerelésével. Februárban további munkákat is vállalunk, akkor kezdődnek a tárgyalások a következő szerződés megkötése ügyében.

– *Milyen az együttműködés a többi céggel, valamint a magyar és szovjet szakemberekkel?*

Buwaj Tadeusz – Az együttműködést nagyon jónak tartjuk. Leggyakrabban segítőkészséget és teljes jóakaratot érzünk a magyarok részéről. Ez a hagyományos lengyel–magyar barátság megnyilvánulása, mely mindkét nép történetéből nyilvánvaló. Természetesen mi is tartjuk a kapcsolatot a szovjet féllel, ez a paksi építkezés érdeke. Ha problémák adódnak, a szovjet szakértők segítenek, hiszen mindnyájan egy családhoz tartozunk, közösek feladataink és kötelességeink. A rugalmas együttműködésre említenék egy példát: szerződés nélkül megkezdtük a III. blokkon belül, a kettes kiépítésén a munkát. Még nem voltunk benne biztosak, mi kapjuk-e meg a feladatot, de a munkát mihamarább el kellett kezdeni, hogy ne álljon emiatt az építkezés. Nagy kockázatot vállaltunk, mert ha nincs szerződés, ingyen dolgoztunk volna. A 22. ÁÉV rugalmasan viszonyult a dologhoz, s köszönetet is mondtak nekünk a munka korábbi megkezdéséért. (AÉ. 1981. 1. sz. 3. p.)

BEMUTATJUK A LENGYEL DOLGOZÓK KOLLEKTÍVÁJÁT II.

(Juhász Nóra)

Első számunkban az atomerőműben dolgozó lengyel vállalatokat mutattuk be. Ezúttal az itt dolgozó munkások életkörülményeiről kérdeztük a lengyel kolónia felelős vezetőit: Elias Sapielakot, a fő-építésvezető műszaki helyettesét (akitől ezúton kérünk elnézést, amiért előző számunkban műszaki tolmácsként mutattuk be). Riczek Attilát, a fő-építésvezető termelési helyettesét, Bujawaj Tadeusz párttitkárt és Trojszczak Stanislaw építésvezetőt.

– *Mióta dolgoznak lengyel munkások Pakson?*

Riczek Attila – Lengyel munkások 1977-től dolgoznak a Paksi Atomerőmű építkezésén. Negyven ember érkezett az első év elején, év végére 80 főre bővült a létszám. Azóta a Budostalnak 300 embere tartózkodik itt, de a nagy munkák idején 600-700 lengyel is dolgozott Pakson. A vezetőség kezdettől fogva változatlan, a fizikai dolgozók közül csupán néhány ember maradt. A lengyel munkások egy évre szerződnek külföldre, csak kivételes esetekben hosszabbítják meg a szerződésüket. Az emberek 70%-a hegesztő és acélszerkezet-szerelő, a többiek kőművesek, vasbetonszerelők, karbantartók.

– *Milyen rendszer szerint választják ki Lengyelországban a külföldre utazó munkásokat?*

Elias Sapielak – A szerződés megkötésekor tudtuk, milyen képességű és milyen szakterületen dolgozó munkásokra van szükség. Igyekeztünk csak

abszolút jó szakmunkásokat kiválasztani. Pakson dőlt el, megfelelő emberek érkeztek-e: előfordult, hogy már az első héten haza kellett küldenünk embereket, nem tudták megszokni az itteni munkarendet, de a többség nagyon jól dolgozik.

Emberek szívesen jöttek Magyarországra, jók itt az életkörülmények, és elég szépen keresnek. Átlagosan 7500 forintot kapnak. Azért ilyen sokat, mert a lengyel munkások normája magasabb, mint a magyaroké, a munkaidejük is hosszabb, mert ha szükséges – és ez gyakran előfordul a sok munka miatt – szombaton és vasárnap is tizenkét órát dolgoznak. Szeretném itt elmondani egyik nagy problémánkat: a magyaroknak jutalom van kitűzve egy-egy feladat gyors teljesítéséért – kormánybiztosi preferenciát kapnak. A lengyeleket ebbe a jutalomrendszerbe nem vonták be, pedig nagyon inspirálná a dolgozókat. Tárgyalásokat folytattunk ez ügyben az ERBE-vel, a 22. ÁÉV-vel, az építőipari miniszteri biztossal, de nem sikerült elérni, hogy minket is jutalmazzanak.

– Milyen problémáik vannak még az itt dolgozó lengyel dolgozóknak?

Trojszczak Stanislaw – Nagy gondot okoz, hogy a fizikai dolgozók nem hozhatják magukkal a családjukat. Háromhavonta négy szabadnapjuk van, s mindenki igyekszik hozzátenni a ledolgozott szombatokat, vasárnapokat, és így negyedévenként hazautazhatnak. Karácsonykor és húsvétkor különösen sokan élnek ezzel a lehetőséggel.

Emberek meghívhatják magukhoz a családtagokat, s őket vendéglakásokban helyezük el. Ötven dolgozóra egy vendégszoba jut, ez nagyon kevés. Szeretnénk javulást elérni ezen a téren.

– A lakáshelyzetüket megfelelőnek találják?

Elias Sapielak – Alapvetően a szállási körülményeink nagyon jók, olyan lakásokban helyeztek el minket, amiket majd családok kapnak meg. A lengyel munkások szállása Pakson jobb, mint a fővárosban dolgozóké. A baj csak az, hogy kétszobás lakásokban 6-7 főt kell elhelyezni, és ilyen zsúfoltságban nehéz élni.

– *Hogyan szervezik meg a lengyel dolgozók szabadidejét?*

Riczek Attila – Embereink nagyon sok kirándulást szerveznek. Sokan magukkal hozták a gépkocsikat, és saját buszaink is vannak. Mi Magyarországon oda utazunk, ahová akarunk. A dunaújvárosi uszodába, Szekszárdra naponta eljuthatunk, vasárnap nagyobb, turistajellegű utakra indulunk. Nagyon jó a kapcsolatunk a paksi IBUSZ-szal, sok utat szervezett számunkra. Nyáron, amikor dolgozóink családtagjai idelátogatnak, nekik is megmutatjuk az ország legszebb tájait. Hetente kétszer-háromszor lengyel nyelvű filmeket vetítenek, két klubunk is van: a Krakus és a Rozuszka. Könyvtárunk 400 könyvből áll, s rendszeresen kiállítjuk fotósaink legjobb felvételeit. A sport területén is aktívak vagyunk, részt veszünk a paksi foci- és kosárlabda-bajnokságokon. Az Ürgemezőn rendszeresen megrendezzük a lengyel napokat; sok híres sporttalálkozó színhelye volt ez a mező.

Bebizonyosodott, hogy a Pakson dolgozó csoport a legjobb lengyel társaság mind munkában, mind sportban. A beremendi, szabadegyházi kollektívák nem annyira aktívak, lelkesek, mint a mi embereink. A hagyományos lengyel–magyar barátságot személyes kapcsolat is erősíti. Magyar lányt vett feleségül Lichosyt Ignac, ez volt itt az első lakodalmunk. A fiatalok Magyarországon szeretnének élni, s jó lenne, ha lakást kaphatnának.

– *Lengyelország igen súlyos gondokkal küzd. Miként értékeli Önök az otthoni eseményeket, milyen az itt dolgozók hangulata?*

Buwaj Tadeusz – Mi dolgozni jöttünk ide, erre kötelez minket a szerződés is. Az otthoni bajok arra ösztönöznék minket, hogy itt még inkább nyomjuk a munkát. Mindnyájan tudjuk: csakis így segíthetünk Lengyelországon. Munkásaink többen dolgoznak, jobb eredményeket érnek el azóta, s kevesebb lett a kolóniánkon belüli probléma. Persze az eseményeket nyomon követjük, újságok, rádió, televízió útján. Munka után nem féltünk gyűléseket szervezni, ahol minden problémáról őszintén beszéltünk.

– *Az itteni pártszervezetükből kiléptek-e emberek az otthoni példa hatására?*

Buwaj Tadeusz – Nemcsak a munkában, de a pártéletben is minden a legteljesebb rendben folyik. A pártból senki sem lépett ki, változatlanul hetvenen vagyunk.

– *A Szolidaritás szakszervezet nem akart-e kapcsolatba lépni a külföldön, tehát Pakson is dolgozó lengyel munkásokkal?*

Buwaj Tadeusz – Nem akart, különben nem igényelték ezt dologozóink. Ismétlem, mi dolgozni jöttünk ide, nem politizálni. Szakszervezetünk természetesen van, jellegében olyan, mint a magyar, s nem olyan, mint a Szolidaritás.

– *Köszönjük a tájékoztatást. (AÉ. 1981. 2. sz. 3. p.)*

TÁRSADALMI MUNKA PAKS VÁROSÉRT

A lengyel szakemberek szabadidejükben sokat segítettek a város szépítésében, a katolikus templom tatarozásában és a parkok rendezésében. A plébánia Historia Domus könyvében 1981. november 15-én a következő beírást találjuk: „Ugyancsak ½ 11-kor lengyel misét tartottunk, melyet Horváth István káplán részben lengyel nyelven mutatott be, az olvasmányok magyarul is elhangzottak. A Pécsi Egyházmegyei Hatóság engedélye így szólt: „Megadom az engedélyt, hogy a paksi plébániatemplomban minden hónap harmadik vasárnapján lengyel lelkész a Pakson dolgozó lengyel munkásoknak ezután lengyel nyelvű misét tartson”. A többi vasárnapon Horváth István káplán misézett részben lengyel nyelven. A lengyelek hálájuk jeléül egy tűzzománcból készült, úgynevezett „Fekete Madonnát” ajándékoztak a plébániatemplomnak. Az óvárosban, a Szent István téri park a Lengyel–magyar barátsági park nevet kapta, mert kialakításában jelentős társadalmi munkát végeztek a lengyel szakemberek, a park gondozását pedig a Bezerédj Általános Iskola úttörői vállalták.

KIALAKULTAK A SZEMÉLYES KAPCSOLATOK

(Gemenci József – Gottvald Károly – Részlet)

A riporter három évvel korábban beszélt először lengyel munkásokkal, és közülük többen még ma is Pakson dolgoznak. Nagyszerűen megállják a helyüket a legnehezebb betonozási, szerelési és hegesztőmunkában. Így aztán az egy-éves szerződés meghosszabbítható mindig azok számára, akik ezt igénylik, és méltók arra, hogy atomerőművet építsenek.

A riporter négy munkással és a találkozó létrejöttét megszervező párttitkárral ült le beszélgetni. A tolmácsnő Szabó Jánosné nyugdíjas szekszárdi lakos volt.

Nowak Adolf

Buwaj Tadeusz

Ples Wenancusz

Jarosz Marian

Kumar Kazimierz

A párttitkár: Buwaj Tadeusz, a lakatosok: Kumar Kazimierz és Ples Wenancius. Az ács és acélszerkezet-szerelő brigádvezetők: Jarosz Marian, Nowak Adolf, közülük az utóbbi már harmadik éve Pakson dolgozik, és remekül összefoglalta helyzetüket. – Az elején voltak nehézségeink. Most összehasonlít-

hatatlanul jobbak a körülmények, minden eszköz hiánytalanul rendelkezésre áll a munkához. Nagyon nagy segítséget jelent, hogy kialakultak a személyes kapcsolatok, például név szerint ismerjük a darusokat. A magyar nyelvből is elsajátítottunk már valamit. Húszan vannak a brigádban, három helyen dolgoznak, a kettes, hármas és négyes reaktorbloknál, két műszakban.

A szabadnapjaikat összegyűjtik, és három hónaponként utaznak haza, Krakóba. A családtagok is ellátogatnak Paksra, általában egy hétre. – Buwaj Tadeusz elmondta, hogy Pakson dolgozik a Budostal Vállalat 250 szakmunkása, velük együtt 27-30 műszaki és mellettük a más vállalattól jött minősített hegesztők.

A baráti kapcsolatok Dunakömlődhez kötik őket, oda járnak focizni, és még egy hidat is építettek társadalmi munkában Kömlődön. Szívesen látják őket ünnepek alkalmával a Szabadság Tsz-ben. A paksi Aranykalász Tsz-szel is jó a kapcsolatuk, segítettek műhelyt és istállót építeni, majd szüreteltek is.

Ples Wenancius elmondta: horgászegyesületet alakítottak Pakson, és a könyvtárosuk, Kumar Kazimierz nyerte a versenyt.

Aki Pakson jár, időzzön egy kicsit a régi városközpont vadonatúj, igen szép parkjában. Egy kis tábláról megtudhatja, hogy ez Lengyel–magyar barátsági park. (TMN. 1981. június 23.)

Lengyel hegesztők a reaktorblokk cellafelépésénél

KÜLFÖLDI ÉPÍTŐK, SZAKÉRTŐK (2.)

(Salamon Gyula)

Zygmunt Slusarek és Stefan Swierczek

Immár egy évtizede az orosz, a lengyel és csehszlovák szó úgy hozzátartozik a paksi mindennapi élethez, mint a várostól karnyújtásnyira tovaömpölgő Duna. A hazai energetika megszületésében jelentős szerepet vállalt és teljesít a továbbiakban is az a „nemzetközi brigád”, amely nélkül elképzelhetetlen lenne a szocialista országok atomerőmű-építési programjának megvalósítása. Az 1979-ben megkötött gyártásszakosítási egyezmény olyan együttműködést eredményezett, amelyről méltán szólhatunk elismerően. Az évek során magunk is tapasztalhattuk, hogy a Pakson dolgozó több mint ezer külföldi építő és szaktanácsadó a magyar munkással és mérnökkel karöltve olyan kapcsolatot alakított ki, amely példa lehet a továbbiakban is.

Az emeletes barakképület fölé magasodó zászlórúdon tíz éve leng a lengyel nemzeti lobogó. Körötte több tucatnyi guggoló konténerműhely, kézi raktárak, melegedőnek használatos, mozgatható létesítmény. Korábbi létük során más országokban tettek nélkülözhetetlenül hasznos szolgálatot különböző beruházásokon. A krakkói központú BUDOSTAL cég paksi kirendeltségének folyosóján fényképek őrizte pillanatok adják tudtomra: a lengyel építők nem csupán az erőművi munkálatokból veszik ki részüket, hanem jut idejük a kapcsolatok ápolására is. Stefan Swierczek, a helyi kirendeltség helyettes vezetője másodsorú tért viszza a Duna-parti városba kisebb megszakítás után.

Stefan Swierczek kirendeltségvezető-helyettes és Zygmunt Slusarek, a lengyel BUDOSTAL cég paksi vezetője.

Érthető mód az első időszakban meg kellett ismerkednünk a különböző társvállalatok munkatársaival, egyáltalán a szilárd kapcsolatok kialakítása volt a célunk – említi Stefan Swierczek, majd ekképp folytatja. – Jelenleg ötszáz lengyel dolgozik Pakson, köztük a Budostaltól kétszázan. Természetesen az évek során hol többen, hol kevesebben voltunk, ahogy a munkacsúcsok megkívánták. A legtöbben a hetvenes évek végén, majd azt követően 1983-84-ben tartózkodtak itt.

Persze meglepetések is értek bennünket – veszi át a szót Zygmunt Slusarek. A magyar konyhaszemélyzet az önök által olyannyira kedvelt téliszalámit szolgálta föl a reggelihez, és ugyancsak csodálkoztak azon, hogy nekünk eleinte furcsa volt a magyar íz. Majd viccesen jegyzi meg a kirendeltségvezető, miszerint a szálláson annak idején a teáskanna hiánya okozta a legnagyobb gondot. Ugyanis a lengyel ember elképzelhetetlennek tartja a mindennapokat tea nélkül. Aztán ismét a jelenre terelődik a szó. A IV. blokkban folyik a belső vakolás, és még elég sok hegesztő, és szerelőmunka vár a Budostal munkásaira. A cégnek végső soron nem kellett bővíteni a profilját, mikor Paksra fölvonult, mert mindazon feltételeket vállalni tudták, amit vártak tőlük.

Vállalatunk több mint háromezer embert foglalkoztat odahaza – említi Zygmunt Slusarek – így egy pillanatig sem okozott számunkra gondot annak idején és a későbbiek során, hogy kik jöhetnek Magyarországra. S hadd fűzzem hozzá: a Budostal már elegendő gyakorlati tapasztalattal rendelkezik a külföldi munkákat tekintve, mert dolgoztunk az NSZK-ban, a Német Demokratikus Köztársaságban, Szovjetunióban és Algériában, aztán Iránban és Irakban. A külföldi munkavállalás mindenféle tekintetben előnyös. Nem csupán arról van szó, hogy a vállalat eredményeit nem elhanyagolhatóan növeli, hanem arról is, hogy dolgozóink keresete jóval magasabb, mintha otthon járnának műszakba valamelyik építkezésre. Ezzel a céghez való hűség és kötődés is erősebb azoknál a munkatársainknál, akik a lengyel határokon túl vállalhatnak munkát. Végezetül pedig szükséges megemlíteni, hogy valamennyiünk számára a szakmai látókör bővítését is elősegíti a paksi beruházás, az itteni szervezés. Jó például szolgált nekünk az önöknél alkalmazott szigorú anyaggazdálkodás.

Munkatársaik többsége családos ember, akik átmenetileg megváltak a felelőségtől, a gyerekektől. Távol a családtól élni és dolgozni nem lehet gondoktól mentes.

Igaza van. Azzal együtt, hogy elégedettek vagyunk az elhelyezéssel, a család hiánya mégsem hagyható figyelmen kívül. Időnként atyának is illik lennem, mert sok a fiatal lengyel munkavállaló Pakson. Így aztán nem mondható túlzottnak a szabadidőm. Az én családom Krakóban él, legközelebb a húsvéti ünnepekre megyek haza. Egyébként a szerződésben foglaltak szerint negyedévente egy alkalommal ingyenesen utazhatnak a családjukhoz a dolgozóink. Különben, a IV. blokknál a visszalévő munkák befejezését követően, a kirendeltség legfőbb gondnoksággá zsugorodik, mert a későbbiek során is számítunk a paksi munkákra. Egyébként Pakson kívül Veszprémben, Szegeden és Budapesten is ott vannak a Budostal munkásai, mérnökei, s tudtommal már körvonalazódtak azok a feladatok, amelyeket cégünk, a Magnytogorszkban bővülő vasmű kivitelezéséből vállal. Az immár egy évtizede Pakson dolgozó lengyeleket szoros szálak fűzik nemcsak a városhoz, hanem a társvállalatokhoz, többek között Szekszárdhoz, Mohácshoz, aztán magyar mezőgazdasági üzemekhez is.

Zygmunt Slusarek fejből sorolja azokat a különböző munkákat, amelyeket társadalmi összefogással végeztek. Így gyümölcsöző a kapcsolatuk a szekszárdi Aranyfürt Mezőgazdasági Termelőszövetkezettel, Mohácson egy elaggott emlékművet hoztak rendbe, Pakson évek óta kiveszik a részüket a parkosításból. S csak tavaly több mint egymillió forint értékű munkát végeztek e téren. Rendszeresek a sport- és kulturális találkozók, évek óta kialakult a csereüdültetési programjuk, Domboriban helyet biztosítottak számukra, az általuk felépített vikendházakban a pihenésre, és még sorolhatnánk a Paksi Atomerőmű Vállalat

kéznyújtásának példáit. A lengyel építők nagy része ez év nyarán hazatér, hogy aztán jó szívvel emlékezzenek a paksi napokra. (TMN. 1987. 03. 14.)

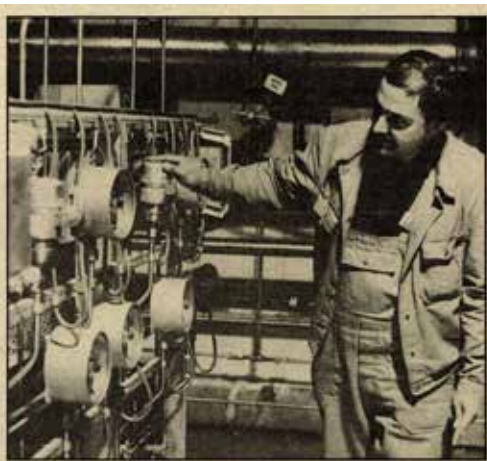
MEGKEZDTEK A MELEGJÁRATÁST

(S. GY. – Gottvald)

Paks, IV. blokk

Műszerellenőrzés a IV. blokkvezényítőben

Regős László üzembe helyező, a nyomásmérőket vizsgálja a melegjáratás indulása előtt

(Részlet)

Időközben visszatér a szigetelés ellenőrzési bejárásról V. K. Aziszhanov, a szovjet üzembe helyezőök vezetője, s tömören csak ennyit mond: „A blokk állapota nagyon jó.” (TMN. 1987. 04. 06.)

AMIT A CSEHSZLOVÁK SZAKÉRTŐKRŐL OLVASHATTUNK

BEMUTATJUK A CSEHSZLOVÁK SZAKÉRTŐK CSOPORTJÁT

(Czakó Tibor)

A csehszlovák ipar a Paksi Atomerőmű egyik kulcsfontosságú szállítója. Csehszlovákiából kapjuk többek között a reaktor berendezéseket (Škoda Művek), a térfogat-kompenzátorokat (Vitkovicei Acélkombinát) és a gőzszeparátor-túlhevítőket (Timacei Gépgyár). A szállításokat a Škodaexport külkereskedelmi cég bonyolítja. Beszélgetőpartnerünk Snajdr Ludek, a csehszlovák szakértők csoportjának vezetője. Külön tolmácsra nem volt szükség, ugyanis az egyik szakértő, Jan Vysehradsky, szívesen vállalta ezt a szerepet.

– *Milyen feladatokat lát el a Paksi Atomerőműben dolgozó szakértői csoportjuk?*

– Először is azt kell megemlítenem, hogy csoportunk nem igazán önálló csoport, inkább a szovjet szakértők egyik részlege. Tulajdonképpen nincs is közvetlen szerződésünk a magyar vállalatokkal a különböző berendezések szállítására, szerelésére, megrendelőink a szovjet vállalatok. Legfontosabb berendezésünk a reaktor külső és belső részeivel együtt, mondhatni mindaz, ami a reaktort körülvevő betonba kerül. Összesen mintegy 39 szállítási egység.

– *Önöknl is épül hasonló erőmű? Milyen lényeges különbséget lát a kettő között?*

– A mi erőművünk is hasonló típusú, így lényeges különbség nincs a kettő között. Legfeljebb a szervezést, a szervezetséget említhetem. Mi 5 ezer dolgozót foglalkoztattunk az I. blokk építése, szerelése idején, itt ennek kétszerese a létszám. 10 ezer dolgozót nehezebb foglalkoztatni úgy, hogy mindig legyen mindenkinek megfelelő munkája... Talán még azt is megemlítem, hogy a nálunk már működő I. reaktor korszerűsített, fejlettebb változatát küldtük el magyar barátainknak.

– *Önök – bár kevesen vannak – valamennyien magasan kvalifikált szakemberek. Mi a véleményük az itt folyó építésről, szerelésről?*

– Valóban kevesen vagyunk itt, mindössze heten. Ám ha szükséges, ez a létszám rövidebb-hosszabb időre megnövekszik. A kérdés második felére ne-

hezebb válaszolni. Véleményem szerint mind az építészeti, mind a szerelési kivitelezés minősége jó, de lassú. Persze ez fakad abból is, hogy még nincs kellő tapasztalat. Mi is jártunk hasonló cipőben Bohunicében. Azt hiszem, az ERBE és a PAV vezetői gondban lesznek az I. reaktor üzembe helyezésénél. Magas fokú rendet, szervezettséget, felelősséget kell biztosítaniuk minden közreműködő részéről. A magunk részéről készek vagyunk bármikor, bármiben segíteni, függetlenül a szerződésektől, illetve ezeken túl is.

– *Úgy tudom, július elején várható a II. reaktortartály. Hogyan készülnek önök erre az eseményre, s az ezzel kapcsolatos feladatra?*

– Ha már megkérdezte, válaszolok, bár nekünk ezzel kapcsolatban alig vannak közvetlen feladataink. A reaktort a Škoda Műveknél készítik, ők szállítják, s ők is gondoskodnak a tartály befejező szerelési munkálatairól. Ebből a célból közel 30 fős műszaki és szerelőgárda érkezik júliusban. A munkák és a műszaki átadás-átvétel várhatóan 3 hónapig tart majd, s ha a fogadótér is elkészül, nem lesz akadálya a II. tartály beemelésének. A mi közvetlen feladatunk elsősorban az ideérkező csoport beilleszkedésének segítése.

– *Ha megengedi, váltsunk témát. Milyen a közérzetük, elhelyezési körülményeik, mivel töltik szabad idejüket, hogy érzik magukat nálunk, Magyarországon?*

– Kezdem a végével. Igen sokszor összemosódik a munka és a szabadidő. Ha kell, bennmaradunk még szombat, vasárnap is. Elhelyezési körülményeink jók. Elvileg nem lenne akadálya, hogy mindegyikünk családja is itt éljen, de

olyan korúak vagyunk, hogy sok az iskolás gyerek. Ezért aztán inkább csak látogatóba jöhetnek az asszonyok, gyerekek. Jellemző az is, hogy még a tavalyi szabadságunkat sem tudtuk kivenni. Rendszeresen járunk viszont hivatalos úton haza, s ilyenkor akad egy-két nap a rokonokra, ismerősökre. Szerencsére van egy kis mikrobuszunk, ezzel ha csak tehetjük sorra látogatjuk a magyar városokat, tájakat. Szívesen járunk egymáshoz is, elbeszélgetni egy pohár sör mellett. Szovjet barátaink is mindig meghívnak a nekik szervezett filmvetítésekre.

A magyarok és Magyarország? Nem szeretnék elcsépelet közhelyeket mondani. Bármerre jártunk eddig, és ha nem is volt velünk Jan barátunk, mindennütt igen kedvesek, segítőkészek voltak a magyarok. A sok pozitív benyomás közül mégis kiemelnék egyet. Nagyon tiszteletre méltó és szép tulajdonságuk a magyaroknak, ahogyan a legkisebbektől a legnagyobbakig őszinte érzéssel megemlékeznek a különböző évfordulókról. Kapcsolódjanak ezek a nemzeti múlthoz, mint például március 15., október 6., augusztus 20. vagy a szocialista jelenhez, mint április 4., május 1., november 7. és mások. A magyarok élet-színvonala is jó. Aki itt dolgozik, sőt, jól dolgozik, az jól is él. Ha még belefér ebbe a beszélgetésbe, szívesen elmondanék röviden egy jellemző kis történetet: mikrobusszal Kecskemét környékén eltévedtünk, a kocsi elsüllyedt, este volt már, esett az eső, ráadásul a tolmácsunk sem volt velünk. Begyalogoltunk a legközelebbi faluba, bezörgettünk egy házba. Nagy keservesen megértettük egymást, és bár mi szabadkoztunk, megvacsoráztattak, s ottmarasztaltak éjszákára is. Reggel arra ébredtünk, hogy két ló topog az udvaron. Visszamentünk a kocsihoz, a két „lóerő” biztonságos útra vontatta járművünket. Fizettünk is volna a szívességért, de láthatóan megsértettük volna a magyar barátainkat. Azóta minden hónapban egyszer meglátogatjuk azt a kedves magyar családot.

– *Köszönöm a beszélgetést! (AÉ. 1981. 4. sz. 3. p.)*

KÜLFÖLDI ÉPÍTŐK, SZAKÉRTŐK (Salamon Gyula)

Jiri Pavlik, a Škodaexport szakértői csoportjának vezetője

Jiri Pavlik pufajkában, műanyag kobakkal a fején érkezik. A kemény vonású, középkorú mérnök nem szabadkozik, miközben a puritán egyszerűségű barakkirodába tessékel bennünket.

– A blokkban voltam – említi a műszakiakra jellemző tömörséggel.

A Škodaexport négyfős szakértői csoportjának vezetője tervrajzokat tesz eléem, hogy szemléletesebb legyen magyarázata. A Paksi Atomerőmű építkezésén dolgozó csehszlovák szakértők tulajdonképpen a szerelői főnökség szerepét töltik be azoknál az egységeknél, amelyeket északi szomszédjaink a KGST együttműködési program keretében a Duna menti erőműhöz szállítottak. Jiri Pavlik negyven egységet említ, köztük a reaktortartályt, a felsőblokkot, az aknafeneket, a gözcsepp leválasztót és még sorolhatnánk ...

Az együttműködés alapvető feltétele, hogy mindannyian, akik részesei vagyunk a nagy munkának, a legprecízebben oldjuk meg a ránk háruló feladatokat. A magyarok már három blokk üzembe állítását tudhatják maguk mögött, és a negyediknél megkezdett melegjáratás is bizonyítja, hogy az önök szerelői jól elsajátították az igen szigorú követelményeket. Amikor négy esztendővel ezelőtt Paksra kerültem, leginkább a magyar nyelvtől tartottam. De a műszakiak gyorsan szót értenek, elsősorban a tervrajzok révén. S ugyanígy voltak ezzel munkatársaim, Vanek Zdenek, Svarc Pavel és Slapak Petr is.

– *Miként fogadta, amikor a főnöke szólta a külföldi kiküldetés miatt?*

– Az ilyen felkérés mindenképpen elismerést jelent az ember számára, de nem mondanék igazat, ha elhallgatnám, hogy a családom nem tapsolt örömeiben. Libor fiam főiskolás, a kisebbik, Jirzsi pedig szakközépiskolába jár. Nemrég voltam otthon Plzenben, ezért csak most jöhetett létre az önnel való találkozás. Különben kéthavonta látogathatok haza. Az utazás költségeit a Škodaexport viseli. A feleségem, a gyerekek kedvelik az önök országát. Eddig háromszor jártak nálam, s arra is jutott idő, hogy megismerjük a Balatont, a több mint kétezer éves Pécsét és környékét, illetve Kecskemétet.

Jiri Pavlik az esték magányát önképzésre fordítja. Itt kezdett az angol nyelv elsajátításához, s a Paksi Atomerőmű Vállalat jóvoltából biztosított Commodore 64 segítségével szerkesztett szótárban közel ezer angol kifejezést tárol. Ő is kétszobás, modern lakást kapott a beruházástól az itt-tartózkodás idejére.

Végső soron alig háromnegyed évig leszünk még Magyarországon, mert a IV. blokk termelésbe állítását követően valamennyien hazatérünk.

– *Tudja-e már, hogy aztán milyen feladat vár önre?*

– Valószínű, hogy otthon, a Mohovcében épülő atomerőmű építéséhez kerülök, ahol ugyanúgy négy blokk valósul majd meg, mint Pakson.

A plzeni Jiri Pavlik szülővárosában végezte annak idején a technikumot, majd az ottani műszaki egyetemen szerzett diplomát. A fiatal nukleáris energetikai gépészmérnök a Škoda Művek plzeni gépgyárába került gyakornoknak, ahol az első időszakban a konstruktőrirodán dolgozott, majd később a technológián irányítói munkakört kapott. Az atomerőmű-építésben a hetvenes évek elején szerzett jártasságot, ugyanis részese volt a Jaslovske Bohunice-i beruházásnak, illetve hat hónapon át mint szakértő dolgozott Leningrádban.

– *A Škoda Művek Plzeni Gépgyára az évek során nagy gyakorlatra tett szert az atomerőművek különböző berendezéseinek gyártásában. Miképpen látja a jövőt?*

– Eddig a 440 megawattos blokkok reaktortartályát és az azokhoz kapcsolódó egységeket gyártottuk. A továbblépést az 1000-es blokkokhoz szükséges tartályok előállításának megkezdése jelentette a vállalatnak. Tudomásom szerint jelenleg négy ilyen egységen dolgozik a Škoda Művek, s jövőre készül el az első ezres tartály. Azt viszont ne kérdezze tőlem, hogy hová szállítjuk, mert erről nincs információm. Vállalatunk egyébként kiterjedt külföldi kapcsolatokkal rendelkezik, s a világ számos országába exportáljuk az erőművekben hasz-

nálatos turbinákat. Így többek között partnerünk Argentína, Kína, a Vietnami Demokratikus Köztársaság, az Egyesült Arab Emírátság. Ezenkívül a KGST együttműködési megállapodásban fogalmazottak szerint a paksi beruházás folytatása további távlatokat jelent számunkra.

– Találkozzunk az ezres blokkok építésénél, jó?

– Nézze, hogy a kilencvenes évek elején milyen feladatokat bíznak rám, még nem tudhatom. Mindenesetre én jól érzem magam önöknél. (TMN. 1987.04.06.)

Задачами партийной работы
из Тайбейской области передать
Коллективу строителей АЭС в
Пакше Тайбейской области успехов
в осуществлении задуманных
задач, находящихся на передовой
линии научно-технической революции
и выполняющих мощным объектом,
на котором муртаби и закавказцы
братская дружба наших народов.

Пусть все ваши ^{дела} ~~дела~~ и
пусть все будет так, как задумано!

Июль 16, 1976 год.

Ветеринар
И. С. Сидоров

A TÁRSAS HEGYE FUNKCIONÁRIUSAINAK
KÜLDÖTTE A TOLMA HEGYI ÁTNEZŐ-ÉRTŐ
KOLLEKTÍVÁRÚK TÁRSASÁG KÍSÉRLET KÍSŰLŐ
A KIEHÉLTETŐ ELŐMUNKÁLÁS MEGVALÓSÍTÁSÁRA,
AMELY A TUDOMÁNYOS-HIBAKI FÖRZÉSSEL ELŐ-
MUNKÁLÁSOK TARTÓJA.

ÉS ÉRTÉKES ÉS ÖNEN ÉRŐS LETÉRTÉNY,
AMELYEN ERŐSÉK MEGYENE BAZÁRÁRA.

KÍSÉRLET, MOST SA ÖNEN TELJES MEGVALÓSULÁSI,
ÉS KÍSÉRLET, MOST SA LEGYEL, AMOST SA KI ÜNKT
GÖRÖLÖL.

1976. július 16.

V. GÖRÖLÖL

/GÖRÖLÖLÖL: LAZÁRÁRA/

